

W stronę wspólnej kultury lokalnej. Raport z diagnozy społecznej w gminie Juchnowiec Kościelny

Autorzy: Agnieszka Morozowska, Maciej Białous

Białystok, 2026

Spis treści

Punkt wyjścia - o czym jest ten raport?	3
Głos mieszkańców w liczbach - wyniki badań ilościowych.....	4
Głosy z północy i z południa - co pokazały warsztaty konsultacyjne?	32
Dwie części gminy, dwa doświadczenia oddalenia	33
Bliskość jako warunek uczestnictwa	34
Informacja jako warunek widzialności oferty.....	35
Brak miejsca jako bariera wspólnoty	37
Oferta dla rodzin, dzieci i osób pracujących	39
Oddolna energia i potrzeba partnerskiej roli Ośrodka Kultury	40
Małe wydarzenia jako narzędzie budowania relacji	41
Kultura jako dobrostan, odpoczynek i wyjście z domu	42
Co warsztaty mówią o przyszłych kierunkach działań Ośrodka Kultury?	43
Pożądane formy aktywności wymienione przez uczestników warsztatów:.....	44
Wybrane głosy mieszkańców	46
Podsumowanie: jaki kierunek wyłania się z warsztatów?	47
Ankiety i warsztaty: punkty wspólne i różnice.....	47
Kluczowe wnioski i rekomendacje	50

Punkt wyjścia - o czym jest ten raport?

Niniejszy raport jest efektem diagnozy społeczno-kulturalnej gminy Juchnowiec Kościelny, przygotowanym z myślą o dalszym rozwoju działań Ośrodka Kultury w Juchnowcu Kościelnym. Jego głównym celem jest opisanie tego, w jaki sposób mieszkańcy korzystają z oferty kulturalnej, czego im w niej brakuje, jakie bariery utrudniają uczestnictwo oraz jakie kierunki rozwoju lokalnej kultury wydają się najważniejsze z punktu widzenia różnych części gminy.

Punktem wyjścia raportu jest przekonanie, że kultura lokalna nie ogranicza się wyłącznie do wydarzeń, koncertów, festynów czy warsztatów. Jest także sposobem budowania więzi sąsiedzkich, wzmacniania poczucia przynależności, tworzenia okazji do spotkania i włączania mieszkańców w życie wspólnoty. W gminie tak zróżnicowanej przestrzennie i społecznie jak Juchnowiec Kościelny ma to szczególne znaczenie. Gmina sąsiaduje z Białymstokiem, a jej północna część podlega silnym procesom suburbanizacyjnym. Oznacza to, że część mieszkańców codziennie funkcjonuje pomiędzy gminą a miastem: pracuje, uczy się, korzysta z usług i oferty kulturalnej w Białymstoku, a w miejscu zamieszkania szuka raczej bliskości, odpoczynku, bezpieczeństwa i relacji sąsiedzkich. Jednocześnie południowa część gminy zachowuje bardziej wiejski, rozproszony charakter, w którym szczególne znaczenie mają lokalne więzi, sołectwa, oddolna aktywność mieszkańców i potrzeba podstawowych miejsc spotkań.

Raport pokazuje więc nie jedną, lecz kilka perspektyw patrzenia na kulturę w gminie. Z jednej strony widoczna jest potrzeba większych, atrakcyjnych wydarzeń, które potrafią przyciągać mieszkańców i budować pozytywny wizerunek lokalnej oferty. Z drugiej strony bardzo silnie wybrzmiewa potrzeba kultury bliskiej codziennemu życiu: dostępnej w miejscowościach, świetlicach, szkołach, plenerze, przy placach zabaw, na boiskach i w innych lokalnych przestrzeniach. Dla wielu mieszkańców najważniejsze nie jest samo uczestnictwo w wydarzeniu, ale możliwość spotkania się z innymi, wyjścia z domu, poznania sąsiadów, zrobienia czegoś razem z dziećmi albo współtworzenia działań we własnej miejscowości.

Diagnoza została oparta na dwóch uzupełniających się źródłach informacji. Pierwszym źródłem są wywiady kwestionariuszowe przeprowadzone wśród mieszkańców gminy. Ankiety (kwestionariusze) pozwoliły określić między innymi ocenę oferty kulturalnej, preferowane typy wydarzeń, najważniejsze bariery uczestnictwa, źródła informacji o wydarzeniach, oczekiwane miejsca działań oraz gotowość mieszkańców do współtworzenia życia kulturalnego. Drugim źródłem są warsztaty konsultacyjne: jeden z mieszkańcami północnej, drugi z mieszkańcami południowej części gminy. Warsztaty pozwoliły pogłębić wyniki ankiety i lepiej zrozumieć emocje, potrzeby oraz konkretne pomysły mieszkańców.

Należy podkreślić, że badanie ankietowe nie miało charakteru reprezentatywnego dla całej populacji gminy. Wzięły w nim udział osoby, które zdecydowały się odpowiedzieć na zaproszenie do udziału w diagnozie, a więc prawdopodobnie częściej były to osoby zainteresowane sprawami lokalnymi lub ofertą kulturalną. Wyniki nie powinny być zatem traktowane jako precyzyjny pomiar opinii wszystkich mieszkańców. Mimo to, połączenie danych statystycznych, ankiet i warsztatów pozwala uchwycić najważniejsze tendencje, powtarzające się potrzeby oraz obszary wymagające dalszej pracy.

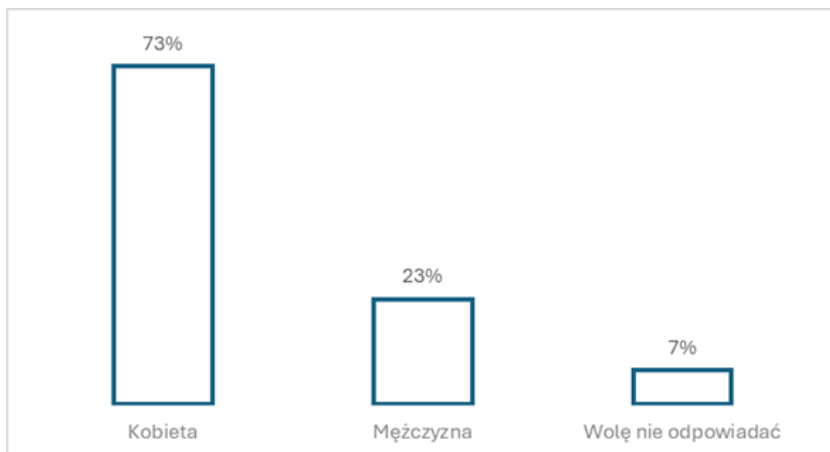
Najważniejsze pytanie, na które odpowiada raport, brzmi: jak rozwijać kulturę w gminie Juchnowiec Kościelny, aby była bliżej mieszkańców, lepiej odpowiadała na ich codzienne potrzeby i jednocześnie wzmacniała wspólnotę lokalną? Odpowiedzią, która wyłania się z całej diagnozy, jest potrzeba przejścia od myślenia o kulturze jako ofercie organizowanej przede wszystkim w jednym miejscu do myślenia o kulturze jako sieci działań rozproszonych, współtworzonych i zakorzenionych w różnych miejscowościach gminy.

Głos mieszkańców w liczbach - wyniki badań ilościowych

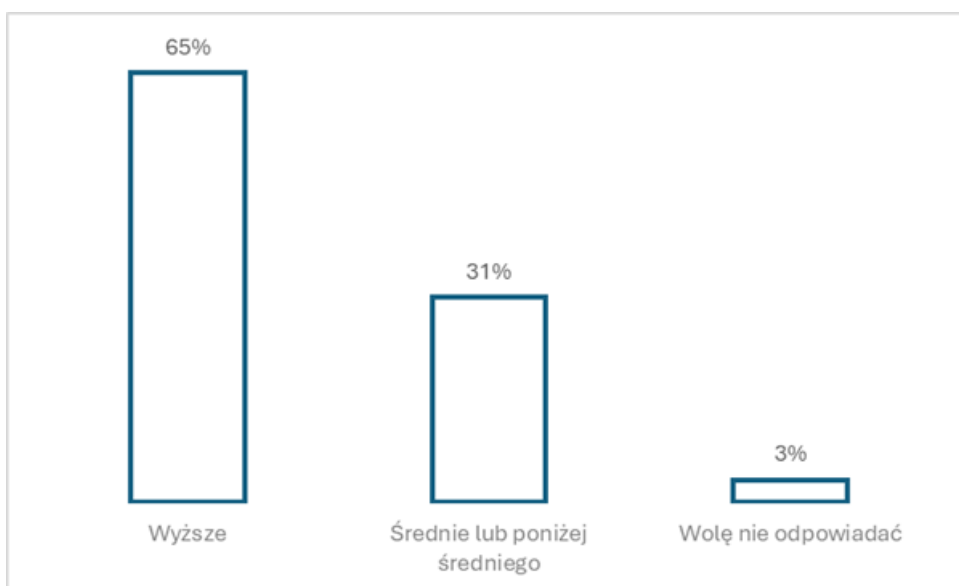
Dalsza część tekstu zawiera opis i interpretację wyników badania kwestionariuszowego przeprowadzonego wśród mieszkańców gminy Juchnowiec Kościelny. Badanie zostało zrealizowane pomiędzy końcem kwietnia a początkiem czerwca 2026 r. w postaci ankiety on-line do samodzielnego wypełnienia (CAWI) oraz papierowej wersji tej samej ankiety (PAPI), którą wśród mieszkańców kolportowali pracownicy Ośrodka Kultury w gminie Juchnowiec Kościelny (dalej: OK). Wszystkie wypełnione ankiety zostały następnie wprowadzone do wspólnej bazy danych. Ostatecznie, podstawą do analiz i interpretacji zawartych w tym tekście jest 209 wypełnionych przez mieszkańców gminy kwestionariuszy wywiadu (N=209). Ze względu na fakt, że poszczególne pytania w ankiecie badani pozostawiali bez odpowiedzi, bądź też nie wszystkie z pytań kierowane były do wszystkich respondentów, liczba odpowiedzi waha się w odniesieniu do konkretnych pytań. Stąd też, pod tabelami i wykresami przedstawiającymi rozkłady odpowiedzi, znajdować się będą informacje dotyczące liczby odpowiedzi w konkretnych przypadkach (N=).

Demografia grupy badanej

Należy zwrócić uwagę, że dobór badanej próby nie ma charakteru reprezentatywnego, niemniej liczba przeprowadzonych wywiadów oraz zróżnicowanie osób badanych pozwalają nakreślić interesujący obraz współczesnych mieszkańców gminy Juchnowiec Kościelny, zainteresowanych ofertą kulturalną w swojej społeczności. Poniżej zostanie przedstawiona skrótowo charakterystyka badanej grupy.

Wykres 1. Płeć badanych osób**N=209**

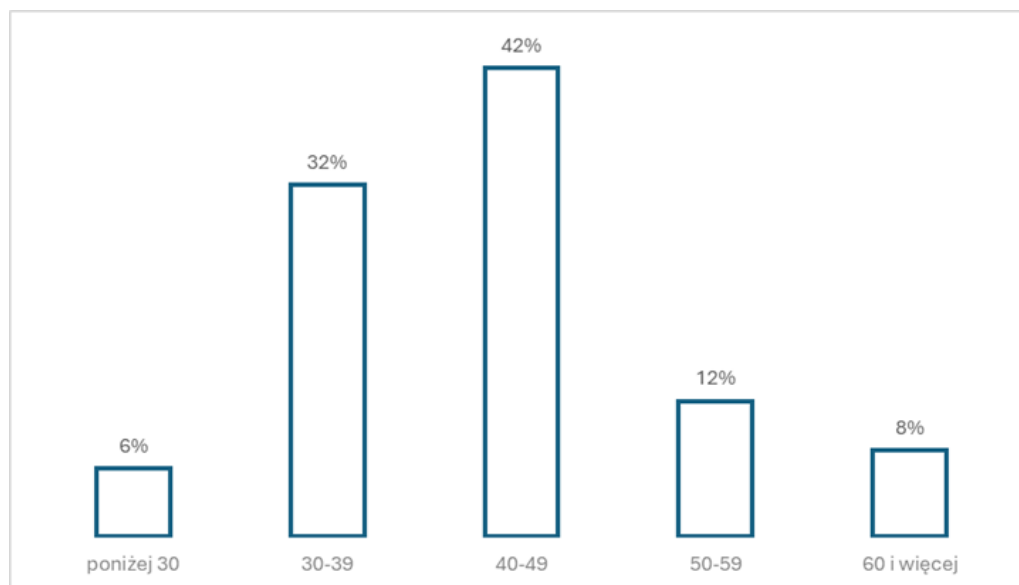
Jak widać na wykresie powyżej, blisko trzy czwarte wszystkich badanych to kobiety, a więc mamy do czynienia z wyraźną dysproporcją płci, która jest jednak bardzo typowa dla badań dotyczących uczestnictwa w kulturze. Podobnie charakterystyczna jest przewaga respondentek i respondentów z wyższym wykształceniem. Wykres poniżej pokazuje rozkład odpowiedzi na pytanie o poziom wykształcenia. Ze względu na fakt, że w badanej grupie znalazły się jedynie pojedyncze przypadki wybrania odpowiedzi takich jak wykształcenie podstawowe lub zawodowe, zdecydowano się na zrekodowanie odpowiedzi do dwóch, szerszych kategorii, to jest: wykształcenie wyższe (65%) oraz średnie lub poniżej średniego (31%).

Wykres 2. Wykształcenie osób badanych**N=205**

Badani byli również poproszeni o podanie swojego wieku, a następnie ich odpowiedzi zostały przypisane do pięciu kategorii: poniżej 30 roku życia; 30-39 lat; 40-49 lat; 50-59 lat,

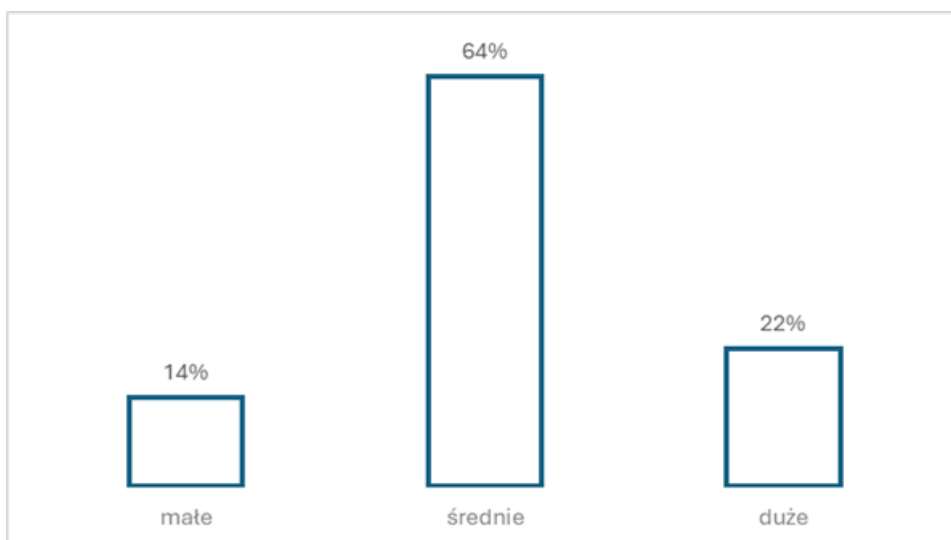
60 lat i więcej. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony na wykresie poniżej. Warto zwrócić uwagę, że skrajne kategorie są stosunkowo mało reprezentowane przez badanych, zdecydowano się jednak na ich wyodrębnienie ze względu na potencjalnie różne postawy, opinie i praktyki w tych grupach. Wykres pokazuje, że zdecydowana większość – blisko trzy czwarte – badanych, to osoby w wieku od 30 do 49 lat.

Wykres 3. Wiek osób badanych

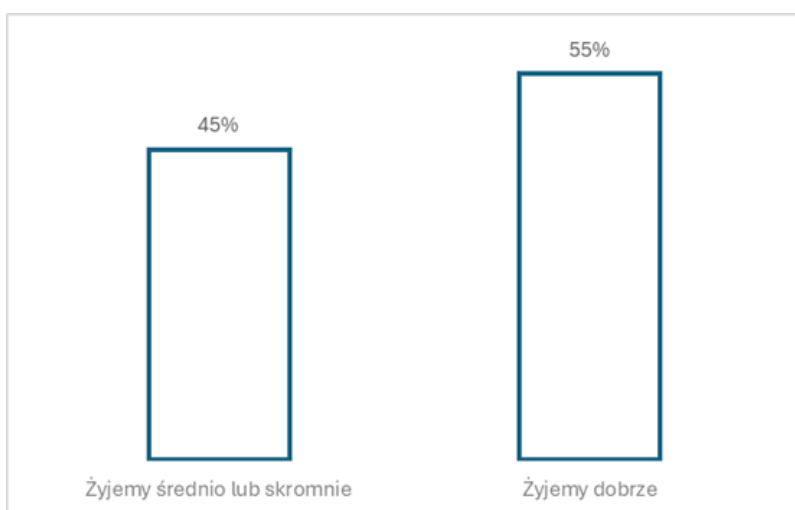

N=180

W kwestionariuszu pytano również o liczbę osób zamieszkujących w gospodarstwach domowych respondentek i respondentów. Badani mieli za zadanie wpisać konkretne liczby, które zostały następnie włączone do trzech kategorii, umownie nazwanych gospodarstwami małymi (1-2 osoby), średnimi (3-4 osoby) i dużymi (5-6 osób). Wykres poniżej pokazuje rozkład odpowiedzi na to pytanie. Blisko dwie trzecie badanych współtworzy gospodarstwa domowe składające się z trzech lub czterech osób. Zdecydowana większość z nich (ok. 85%) to gospodarstwa, w których zamieszkują osoby niepełnoletnie, można więc uznać, że najbardziej typowa sytuacja osób badanych to gospodarstwo zamieszkiwane przez rodziców z dziećmi, z których przynajmniej jedno jest jeszcze niepełnoletnie.

Wykres 4. Wielkość gospodarstw domowych badanych**N=194**

Badanych pytano również o subiektywną ocenę własnej sytuacji ekonomicznej. Badani mogli wybierać jedno z trzech zdań, których równoważnikiem były określenia – żyjemy dobrze, żyjemy średnio lub żyjemy skromnie. Ze względu na fakt, że jedynie pojedyncze osoby wybrały ostatnią z odpowiedzi, uznano, że badani zostaną podzieleni na dwie kategorie: żyjemy dobrze oraz żyjemy średnio lub skromnie. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 5. Subiektywna ocena sytuacji ekonomicznej**N=175**

Ostatnie, bardzo istotne pytania dotyczące demografii badanych wiązały się z miejscem oraz czasem zamieszkiwania w gminie Juchnowiec Kościelny. Jest to ważne chociażby ze względu na to, że gmina sąsiaduje od północy z Białymstokiem, a więc przede

wszystkim północna część gminy podlega w ostatnich dekadach intensywnym procesom suburbanizacyjnym, co powoduje m. in. zmiany w strukturze mieszkańców, ale również wyzwania dla integracji społeczności lokalnej. Tabela poniżej pokazuje odpowiedzi badanych, którzy zdecydowali się na wskazanie swoich miejscowości zamieszkania.

Tabela 5. Miejscowości zamieszkania badanych

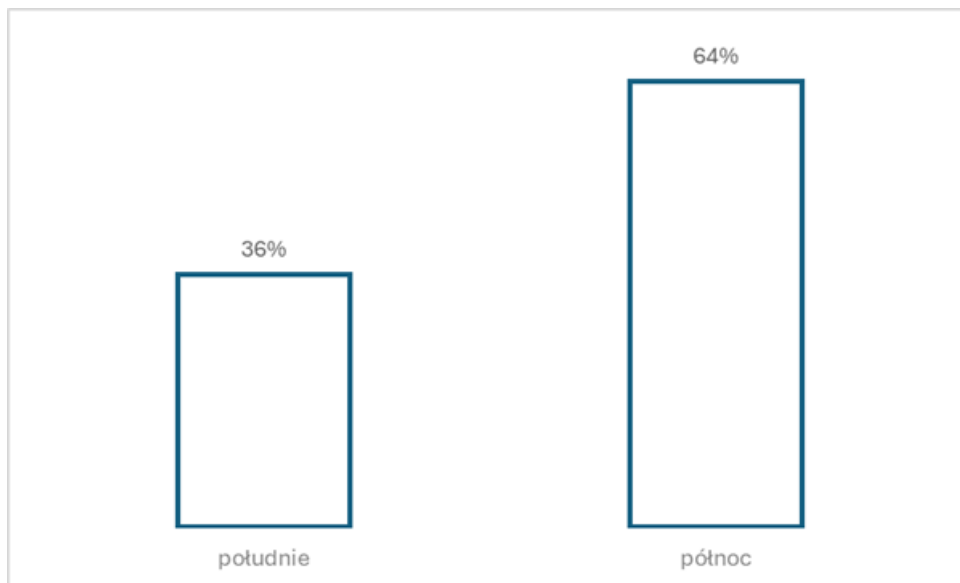
Miejscowość	Liczba odpowiedzi
Kleosin	39
Olmonty	31
Wólka	11
Złotniki	9
Brończany	8
Ignatki-Osiedle	7
Księżyno	6
Hryniewicze	5
Ignatki	5
Juchnowiec Dolny	5
Wojszki	5
Juchnowiec Górny	4
Horodniany	3
Lewickie	3
Juchnowiec Kościelny	2
Lewickie kolonia	2
Dorożki	1
Hołówki Duże	1
Izabelin	1
Janowicze	1
Janowicze kolonia	1
Księżyno-Kolonia	1
Niewodnica Nargilewska	1
Niewodnica Nargilewska-Kolonia	1
Rostoły	1
Stanisławowo	1

N=155

We współpracy z pracownikami OK zdecydowano się przydzielić poszczególne miejscowości do północnej lub południowej części gminy. Rozkład odpowiedzi z tej perspektywy pokazuje wykres poniżej. Pokazuje on, że blisko dwie trzecie (64%) respondentek i respondentów mieszka po północnej stronie gminy, do której włączono następujące miejscowości: Horodniany, Hryniewicze, Ignatki, Ignatki-Osiedle, Izabelin,

Kleosin, Księżyno, Księżyno-Kolonia, Olmonty, Stanisławowo. Pozostałe miejscowości zostały włączone do południowej części gminy Juchnowiec Kościelny.

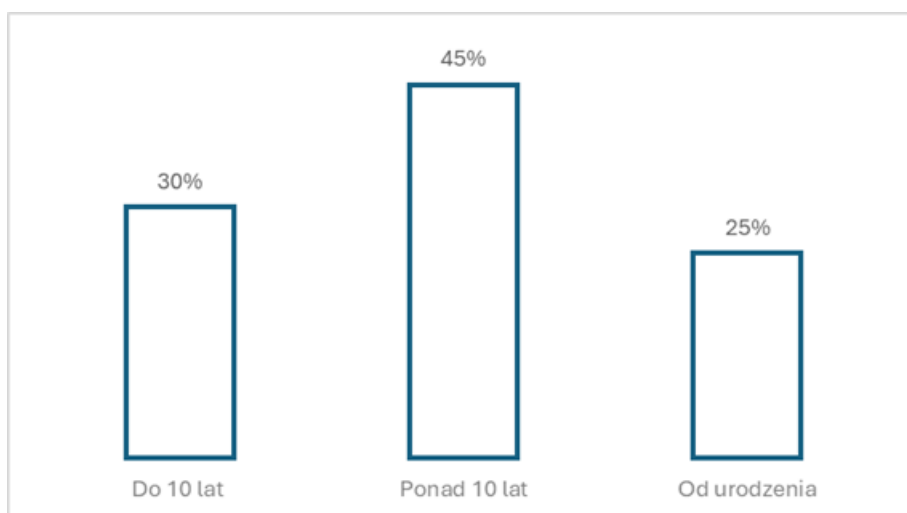
Wykres 6. Miejscowości zamieszkania badanych w podziale na części gminy

N=155

Czas zamieszkiwania w gminie podzielono natomiast na trzy podstawowe kategorie – do 10 lat, ponad 10 lat i od urodzenia. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został zaprezentowany na wykresie poniżej.

Wykres 7. Czas zamieszkiwania w gminie Juchnowiec Kościelny

N=198

Ważną kwestią otwierającą dalsze analizy było sprawdzenie, czy i na ile różnią się od siebie grupy badanych zamieszkujących północną i południową część gminy. Tabela poniżej pokazuje, że zgodnie z oczekiwaniami, wśród mieszkańców północnej części gminy

częściej można znaleźć osoby, które mieszkają tu mniej niż 10 lat, mniej jest natomiast osób mieszkających w gminie Juchnowiec Kościelny od urodzenia.

Tabela 6. Miejsce a czas zamieszkiwania w gminie Juchnowiec Kościelny

Czas zamieszkiwania	południe		północ	
	Liczba	%	Liczba	%
Do 10 lat	11	20%	32	32%
Ponad 10 lat	21	38%	46	46%
Od urodzenia	17	30%	18	18%

N=145

Istnieją również pewne różnice w rozkładzie wiekowym badanych z północy i południa gminy. Respondentki i respondenci z północy to w 68% osoby w wieku 30-49 lat, podczas gdy wśród badanych z południa, odsetek osób z tych kategorii to 56%. Na południu odnotowano natomiast większy odsetek seniorów powyżej 60. roku życia (13% na południu, 6% na północy). Tym samym, na północy, częściej niż na południu odnotowano gospodarstwa domowe średniej wielkości, to jest trzy-czterooosobowe, obejmujące zazwyczaj rodziców z dziećmi (66% na północy, 48% na południu). W północnej części gminy odnotowano również pewną przewagę osób określających swoją sytuację ekonomiczną jako dobrą (54% w porównaniu z 43%). To wszystko pokazuje pewną tendencję – wśród badanych z północnej części gminy częściej niż na południu można znaleźć osoby w wieku średnim, rodziców dzieci, osoby dobrze oceniające swoją kondycję finansową. Pozostaje to w zgodzie z przypuszczeniami, związanymi np. z charakterem wspomnianych wcześniej procesów suburbanizacji. Nie są to jednak różnice duże na tyle, aby były statystycznie istotne ($p < 0,05$), czyli niemal na pewno nieprzypadkowe. Istotność statystyczną odnotowano w jednym przypadku, zestawiając miejsce zamieszkania z wykształceniem badanych. Mieszkańcy północnej części gminy częściej wykazywali się wykształceniem wyższym (72%) niż mieszkańcy południowej części (50%). Istotność statystyczna mierzona testem chi-kwadrat wyniosła 0,02 ($p = 0,02$).

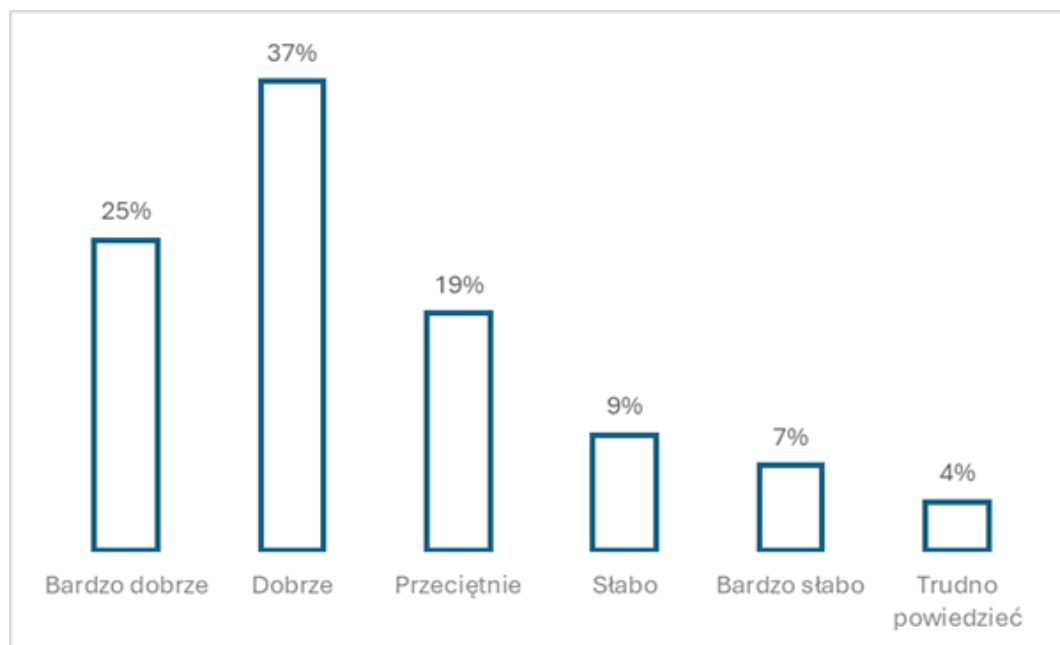
Ze względu na fakt, że pomiędzy badanymi mieszkańcami północy i południa gminy Juchnowiec Kościelny istnieje szereg – opisanych wyżej – mniej lub bardziej widocznych różnic, w dalszej części tekstu, przy omawianiu odpowiedzi na poszczególne pytania w kwestionariuszu, będą pojawiać się również informacje na temat różnic opinii i postaw pomiędzy tymi kategoriami osób badanych.

Opinie na temat oferty kulturalnej

Respondentki i respondenci zostali zapytani o to, jak ogólnie oceniają ofertę kulturalną w gminie Juchnowiec Kościelny. Mogli ustosunkować się do tego na pięciostopniowej skali,

rozpiętej pomiędzy odpowiedziami „bardzo słabo” i „bardzo dobrze”. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został zaprezentowany na wykresie poniżej.

Wykres 8. Ocena oferty kulturalnej w gminie Juchnowiec Kościelny

N=208

Jak widać, generalnie rzecz biorąc, badani dobrze oceniają dostępną ofertę kulturalną – tego zdania jest 63% osób odpowiadających, a jedna czwarta badanych udzieliła najwyższej możliwej odpowiedzi. Dla porównania, odpowiedzi „słabo” lub „bardzo słabo”, to łącznie 16% wskazań. Ciekawe jest zestawienie tych odpowiedzi z miejscem zamieszkania badanych. Tabela poniżej pokazuje odpowiedzi, dla przejrzystości zrekodowane do trzech, szerszych kategorii: dobrze (bardzo dobrze + dobrze) – przeciętnie – słabo (słabo + bardzo słabo).

Tabela 7. Ocena oferty, a miejsce zamieszkania

Ocena	Południe		Północ	
	Liczba	%	Liczba	%
Dobrze	42	76,4%	57	61,3%
Przeciętnie	8	14,5%	19	20,4%
Słabo	5	9,1%	17	18,3%

N=148

Można zauważyć, iż mieszkańcy południowej części gminy częściej przyznawali ofercie kulturalnej wysokie oceny, a rzadziej niskie. Różnice te nie są na poziomie istotności statystycznej ($p < 0,05$), ale test U Manna-Whitneya ($p = 0,08$) sugeruje tendencję do niższych

wartości na północy gminy. Ostateczne potwierdzenie wymagałoby powiększenia próby badawczej, ale z pewnością jest to różnica, na którą lokalne instytucje kultury powinny zwrócić uwagę.

Nie jest jednak pewne, na ile wpływ na ocenę jakości oferty kulturalnej ma miejsce zamieszkania, a na ile wykształcenie odowiadających. Jak stwierdzono powyżej, w północnej części gminy zamieszkuje większy odsetek badanych z wyższym wykształceniem, a jak pokazuje tabela poniżej, osoby z wyższym wykształceniem są nieco bardziej sceptyczne w swoich ocenach (różnice są na podobnym poziomie istotności statystycznej, $p=0,09$)

Tabela 8. Ocena oferty, a wykształcenie badanych

Ocena	Średnie lub poniżej średniego		Wyższe	
	Liczba	%	Liczba	%
Dobrze	45	75%	77	60%
Przeciętnie	7	12%	30	23%
Słabo	8	13%	22	17%

N=189

Nie stwierdzono innych, wyraźnych różnic pomiędzy cechami demograficznymi badanych, a ich odpowiedziami na omawiane pytanie. Warto jednak zwrócić uwagę na jedno, ostatnie zestawienie, a konkretnie: rozkład odpowiedzi ze względu na wielkość gospodarstw domowych. Został on przedstawiony w tabeli poniżej.

Tabela 9. Ocena oferty, a wielkość gospodarstwa domowego

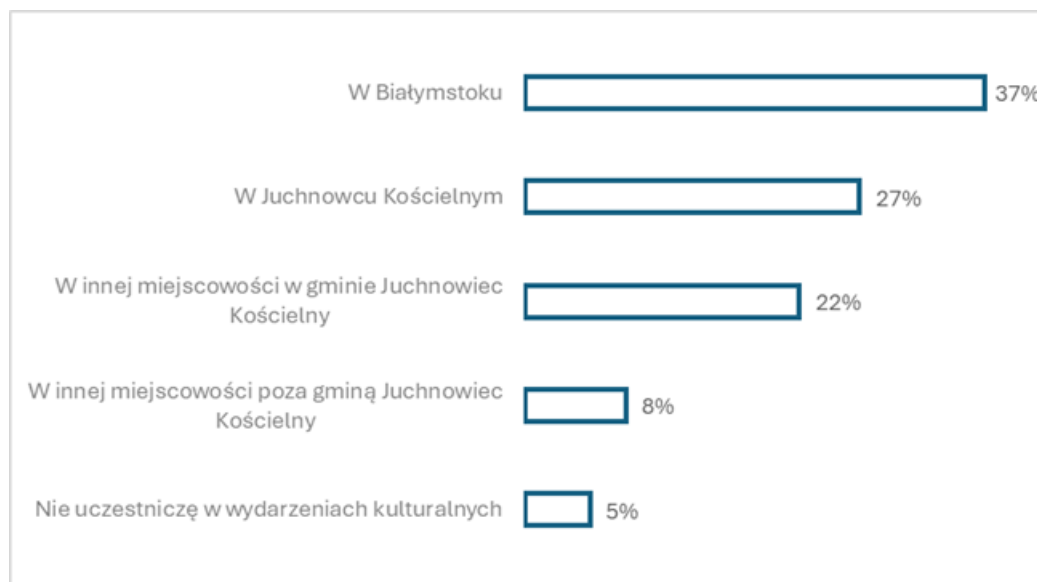
Ocena	małe		średnie		duże	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Dobrze	18	75%	75	63%	26	62%
Przeciętnie	4	17%	23	19%	9	21%
Słabo	2	8%	21	18%	7	17%

N=185

Zauważyć można, że badani tworzący średnie i duże gospodarstwa domowe (3-6 osób) rzadziej przyznawali oceny dobre, a częściej słabe (o około 10 punktów procentowych). Bardziej sceptyczne oceny mogą wynikać z potrzeb związanych z uczestnictwem w kulturze razem z dziećmi (lub samych dzieci). Jest to jednak tylko przypuszczenie, ponieważ stosunkowo niewielka grupa małych gospodarstw domowych w badanej próbie nie pozwala ustalić istotności statystycznej tej różnicy.

W dalszej kolejności pytano badanych o to, gdzie najczęściej uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych. Badani mogli wybrać jedną z pięciu dostępnych odpowiedzi, a ich ogólny rozkład został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 9. Miejscowość, w której najczęściej korzysta się z oferty kulturalnej

N=207

Jak widać, najczęstszą odpowiedzią w całej badanej próbie pozostaje Białystok (37%), następnie jest to Juchnowiec Kościelny (27%) lub inna miejscowość w gminie Juchnowiec Kościelny (22%), co łącznie oznacza, że obszar gminy jest najczęstszym miejscem uczestnictwa w ofercie kulturalnej dla blisko połowy respondentek i respondentów (49%).

Nie powinno zaskakiwać, że istnieją wyraźne różnice w odpowiedziach pomiędzy mieszkańcami północy i południa gminy. Dla tych pierwszych, odpowiedź Białystok jest zdecydowanie najczęstsza (44%), w dalszej kolejności pojawiają się inne miejscowości w gminie Juchnowiec Kościelny (32%) oraz sam Juchnowiec Kościelny (16%). Mieszkańcy południowej części gminy najczęściej wskazywali Juchnowiec Kościelny (54%), a wyraźnie rzadziej Białystok (20%) lub inne miejscowości w gminie (9%).

Tabela poniżej pokazuje natomiast zestawienie ocen oferty kulturalnej w gminie Juchnowiec Kościelny w zależności od tego, gdzie najczęściej badani uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych.

Tabela 10. Miejscowość, w której najczęściej korzysta się z oferty kulturalnej a ocena oferty kulturalnej w gminie Juchnowiec Kościelny

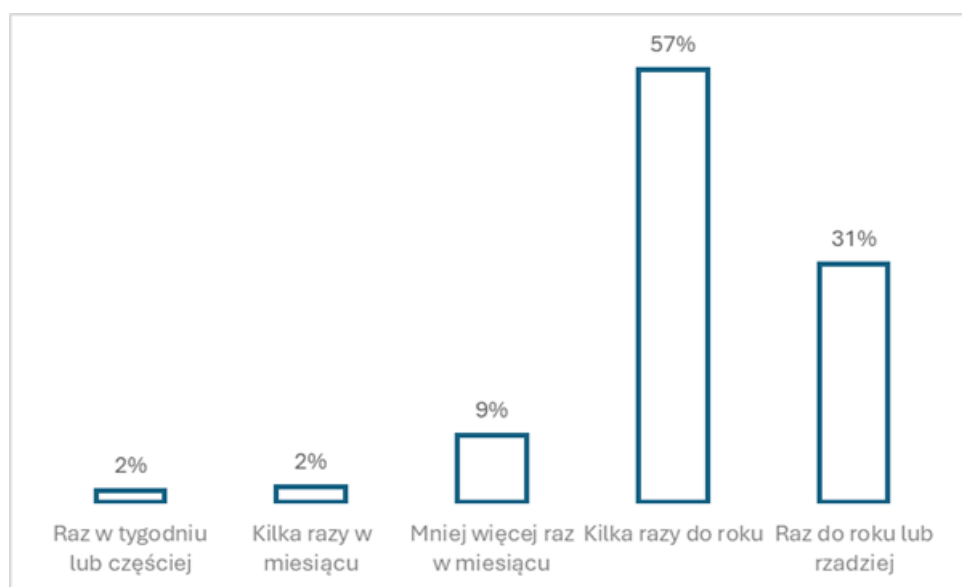
Ocena	W Białymstoku		W Juchnowcu Kościelnym		W innej miejscowości w gminie Juchnowiec Kościelny	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Dobrze	26	37%	53	96%	38	84%
Przeciętnie	24	34%	2	4%	4	9%
Słabo	20	29%	0	0%	3	7%

N=170

Tabela pokazuje, że wśród osób, które w wydarzeniach kulturalnych najczęściej uczestniczą w gminie Juchnowiec Kościelny, dobre oceny absolutnie dominują (84-96%). Tymczasem wśród osób, dla których główną miejscowością uczestnictwa jest Białystok, oceny oferty w gminie Juchnowiec Kościelny są znacznie bardziej zróżnicowane. Prawdopodobnie można to wiązać z faktem, że oferta kulturalna w Białymstoku jest o wiele szersza i jest w stanie odpowiedzieć na bardzo zróżnicowane potrzeby badanych – czego w takim zakresie nie może zapewnić lokalna oferta kulturalna.

Następnie zapytano badanych o zwyczajową częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny. Należy zauważyć, że tylko niewielka część badanych to osoby intensywnie korzystające z oferty kulturalnej. Większość respondentek i respondentów (88%) robi to nie częściej niż kilka razy do roku. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został zaprezentowany na wykresie poniżej.

Wykres 10. Częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny

N=196

Ze względu na taki rozkład odpowiedzi, w dalszej kolejności zdecydowano się na skumulowanie odpowiedzi w trzech kategoriach. W kolejności rosnącej częstotliwości – raz do roku lub rzadziej (31%), kilka razy do roku (57%), częściej (13%). W takim kształcie zestawiano odpowiedzi na to pytanie z cechami demograficznymi badanych, aby znaleźć ewentualne różnice w opiniach. Udało się znaleźć jedną istotną statystycznie zależność ($p=0,03$), pomiędzy częstotliwością uczestnictwa, a czasem zamieszkiwania w gminie Juchnowiec Kościelny. Rozkład odpowiedzi został pokazany w tabeli poniżej.

Tabela 11. Częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny, a czas zamieszkiwania w gminie

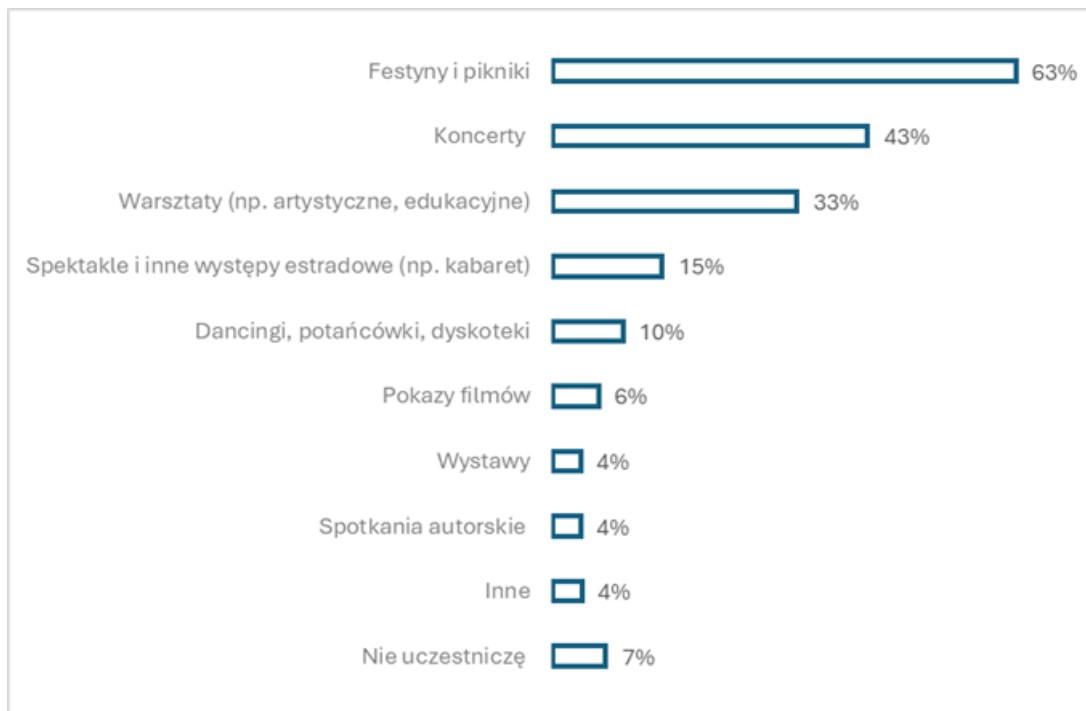
Częstotliwość uczestnictwa	Do 10 lat		Ponad 10 lat		Od urodzenia	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Częściej	3	5%	13	15%	5	12%
Kilka razy do roku	31	53%	50	60%	26	60%
Raz do roku lub rzadziej	25	42%	21	25%	12	28%

N=186

Wyniki tabeli sugerują, że badani, którzy zamieszkują w gminie najkrócej (do 10 lat) mieli tendencję do wskazywania odpowiedzi „raz do roku lub rzadziej”, jednocześnie nie wybierając odpowiedzi „częściej”. Sugeruje to, że wśród nowych mieszkańców gminy, przede wszystkim – jak można przypuszczać – napływających tu w ramach procesów suburbanizacji, nie wytwarza się wyraźny nawyk uczestnictwa w kulturze w gminie Juchnowiec Kościelny. Badani ci pozostają raczej przywiązani do oferty kulturalnej oferowanej w Białymstoku.

Kolejne pytanie w kwestionariuszu dotyczyło tego, na jakiego typu wydarzenia kulturalne organizowane na terenie gminy Juchnowiec Kościelny badani uczęszczają najchętniej. W tym przypadku, badani mogli zaznaczyć maksymalnie trzy kategorie wydarzeń, przez co rozkład odpowiedzi może być traktowany jako swoisty ranking popularności. Ogólne wyniki zaprezentowano na wykresie poniżej.

Wykres 11. Kategorie wydarzeń, na które badani uczęszczają najchętniej w gminie Juchnowiec Kościelny

N=196

Wśród możliwych do wyboru odpowiedzi, trzy kategorie wyróżniają się największą częstością wskazań. Są to przede wszystkim wydarzenia masowe, takie jak festyny i pikniki (63%) oraz koncerty (43%), a także różnego rodzaju zajęcia warsztatowe (33%). Warto również wspomnieć, iż pytanie miało charakter półotwarty, co oznacza, że badani mogli wpisywać również własne odpowiedzi, ujęte na wykresie w kategorii „Inne”. W jej ramach mieszczą się pojedyncze odpowiedzi, przede wszystkim wskazujące na wydarzenia sportowo-rekreacyjne oraz uroczystości (samorządowe, państwowe, religijne).

Warto zwrócić uwagę na to, czy i w jaki sposób różniły się odpowiedzi na to pytanie wśród respondentek i respondentów o różnych cechach demograficznych. Innymi słowy, czy można określić jakieś wyraźne grupy docelowe w odniesieniu do konkretnych kategorii wydarzeń. Wydaje się, że najistotniejsza jest tutaj zmienna wieku badanych oraz jej pochodne (np. wielkość gospodarstwa domowego). Rozkład odpowiedzi w podziale na kategorie wiekowe został pokazany w tabeli poniżej.

Tabela 12. Kategorie wydarzeń, na które badani uczęszczają najchętniej w gminie Juchnowiec Kościelny, a kategorie wiekowe

Kategorie wydarzeń	Poniżej 30		30-39		40-49		50-59		60 i więcej	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Festyny i pikniki	8	73%	40	70%	44	58%	13	59%	6	43%
Koncerty	5	45%	21	37%	39	51%	5	23%	5	36%
Pokazy filmów	1	9%	6	11%	3	4%	1	5%	0	0%
Spektakle i inne występy estradowe (np. kabaret)	1	9%	5	9%	12	16%	3	14%	2	14%
Warsztaty (np. artystyczne, edukacyjne)	1	9%	22	39%	32	42%	6	27%	3	21%
Spotkania autorskie	0	0%	0	0%	3	4%	2	9%	1	7%
Wystawy	1	9%	3	5%	2	3%	1	5%	0	0%
Dancingi, potańcówki, dyskoteki	0	0%	10	18%	5	7%	2	9%	1	7%
Nie uczestniczę	0	0%	4	7%	6	8%	1	5%	2	14%

N=180

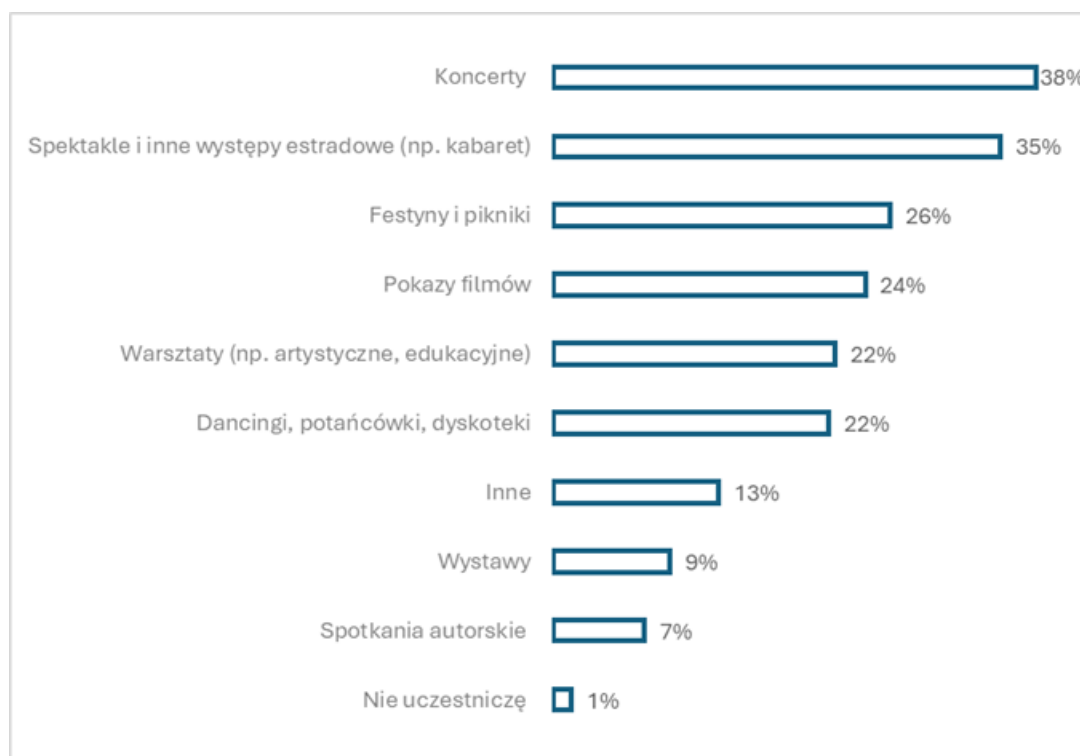
Na tej podstawie można zauważyć, że zainteresowanie uczestnictwem w festynach i piknikach, choć powszechne w każdej z kategorii wiekowych, maleje systematycznie wraz z wiekiem (ponad 70% wśród badanych poniżej 39 lat, niecałe 60% w kategoriach 40-59 lat, 43% wśród osób w wieku 60 lat lub starszych). Wraz z wiekiem delikatnie rośnie natomiast zainteresowanie spektaklami. Można również zwrócić uwagę na charakterystyczny wzrost zainteresowania warsztatami osób w wieku 30-49 lat, co prawdopodobnie można wiązać z faktem, że ta forma uczestnictwa w kulturze wydaje się dogodna do uczestnictwa rodzinnego, to znaczy rodziców z dziećmi. Taką interpretację wzmacnia również fakt, że zainteresowanie warsztatami było większe wśród osób żyjących w większych gospodarstwach domowych (odpowiedź „warsztaty” pojawiła się wśród 22% reprezentantów małych gospodarstw domowych, 33% średnich, 50% dużych). Warto wreszcie odnotować najwyższe zainteresowanie dancingami, potańcówkami i dyskotekami wśród respondentek i respondentów w wieku 30-39 lat.

Odpowiedzi pomiędzy mieszkańcami północnej i południowej części gminy nie wykazują większych różnic, poza dwoma przypadkami, w których znaczenie ma nieco inna struktura wieku badanych. Otóż, jak zostało wspomniane wcześniej, z południowej części gminy pochodzi większa liczba badanych seniorów, stąd też częściej pojawiały się tam odpowiedzi „spektakle i inne występy estradowe”, tymczasem w północnej części, gdzie

wyraźnie większy odsetek stanowią osoby w wieku 30-39 lat, częściej pojawiała się odpowiedź „dancingi, potańcówki, dyskoteki”.

Swego rodzaju rozwinięciem lub rewersem poprzedniego pytania jest kwestia, którą poruszono w kwestionariuszu w następnej kolejności. Mieszkańców pytano bowiem o to, jakiego typu wydarzeń kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny brakuje im najbardziej. Ponownie, badani mogli wybrać maksymalnie trzy kategorie odpowiedzi, których rozkład został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 12. Kategorie wydarzeń, których najbardziej brakuje w gminie Juchnowiec Kościelny

N=196

Jak widać, w tym wypadku ranking przyjął bardziej płaski kształt. Sześć kategorii odpowiedzi zostało wskazane przez ponad 20% osób badanych, w tym dwie przez ponad jedną trzecią respondentek i respondentów. Wśród nich znalazły się zarówno wydarzenia, które badani najbardziej lubią – koncerty, festyny i pikniki, warsztaty – co sugeruje, że formuły te są dalekie od wyczerpania, ale również kategorie takie jak spektakle i inne występy estradowe, pokazy filmów oraz dancingi, potańcówki, dyskoteki. Również własne odpowiedzi badanych (kategoria: „Inne”) pojawiały się częściej, obejmując najczęściej wydarzenia sportowo-rekreacyjne, wydarzenia dla dzieci oraz pokazy filmowe (w tym w formule kina plenerowego).

Ponieważ to pytanie miało charakter życzeniowy, odnosiło się do tych elementów, których osoby badane życzyłyby sobie w lokalnej ofercie kulturalnej, nieco bardziej widoczne są różnice w odpowiedziach pomiędzy poszczególnymi kategoriami respondentek i respondentów.

Kobiety znacznie częściej niż mężczyźni wskazywały na potrzebę większej liczby warsztatów (27% wobec 7% mężczyzn), co prawdopodobnie odnosi się jednocześnie do zainteresowania warsztatami dla dorosłych jak i ofertą dla dzieci, w których kobiety (matki) częściej współuczestniczą. Zainteresowanie spotkaniami autorskimi to również niemal wyłącznie domena kobiet (wskazało tak 9% badanych w tej grupie oraz 2% mężczyzn), ale jest to również częściowo powiązane z wiekiem, jako że spotkania autorskie były najbardziej oczekiwane w grupach wiekowych 50+, w których przewaga kobiet była jeszcze większa niż w całej badanej populacji (odsetek kobiet to 82%).

Kilka wyraźnych różnic można odnotować wśród badanych legitymujących się różnymi poziomami wykształcenia, co zostało przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 13. Kategorie wydarzeń, których najbardziej brakuje w gminie Juchnowiec Kościelny, a wykształcenie badanych

Kategorie wydarzeń	Średnie lub niższe		Wyższe	
	Liczba	%	Liczba	%
Festyny i pikniki	23	36%	30	22%
Koncerty	26	41%	47	35%
Spektakle i inne występy estradowe (np. kabaret)	17	27%	50	37%
Pokazy filmów	12	19%	35	26%
Warsztaty (np. artystyczne, edukacyjne)	6	9%	38	28%
Spotkania autorskie	3	5%	12	9%
Wystawy	4	6%	15	11%
Dancingi, potańcówki, dyskoteki	18	28%	26	19%
Nie uczestniczę	0	0%	2	1%

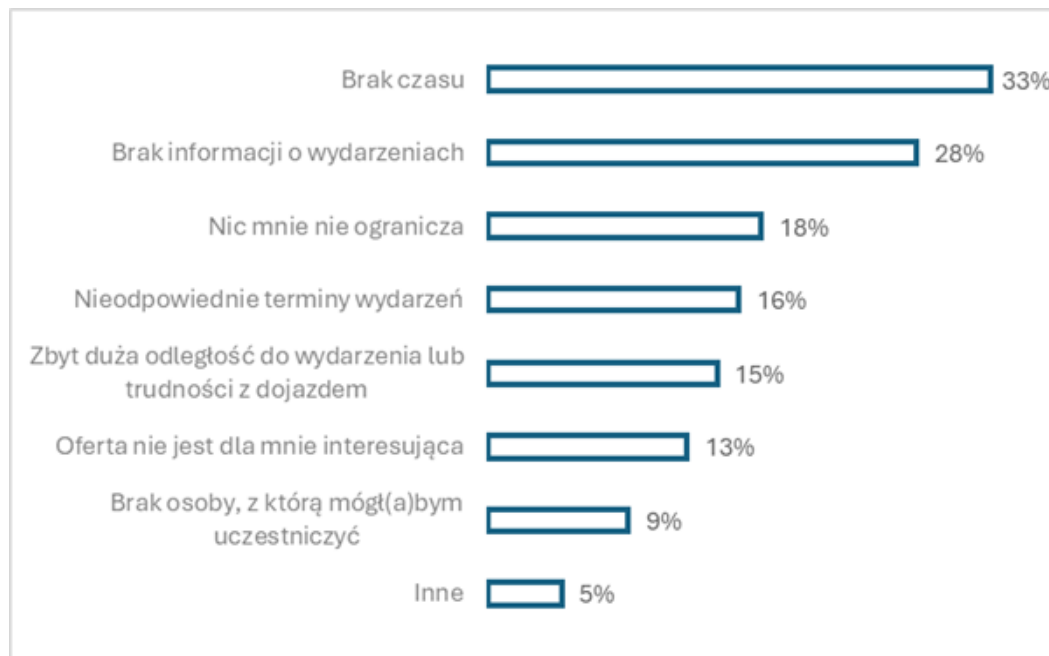
N=196

Jak widać, badani z wykształceniem wyższym wyraźnie częściej wskazywali na potrzebę warsztatów (artystycznych, edukacyjnych) oraz – z nieco mniejszą dysproporcją – spektakle i inne występy estradowe i pokazy filmów. Tymczasem osoby o innym poziomie wykształcenia częściej wskazywały na brak festynów i pikników, czy też dancingów, potańcówek, dyskotek, a więc oferty o charakterze bardziej rozrywkowym, popularnym.

Zapotrzebowanie na warsztaty jest wyraźnie największe wśród osób w wieku 30-49 lat oraz przedstawicieli średnich i dużych gospodarstw domowych, co pokazuje, że jest to oczekiwana forma uczestnictwa w kulturze dla rodzin z dziećmi. Tym samym – ze względu na różnice w strukturze badanych osób – warsztaty są również bardziej oczekiwane wśród mieszkańców północnej części gminy.

Kolejne pytanie dotyczyło tego, jakie czynniki w największym stopniu utrudniają badanym osobom udział w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny. Przy tym pytaniu również proszono o wybór maksymalnie trzech czynników, które wydają się najbardziej dokuczliwe. Ogólny rozkład odpowiedzi został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 13. Czynniki utrudniające uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny

N=196

Jak widać, badani najczęściej wybierali dwie kategorie odpowiedzi – brak czasu oraz brak informacji o wydarzeniach. O ile pierwszy z czynników pozostaje w dużej mierze poza wpływem OK, poza tym jest to powszechnie powtarzająca się odpowiedź w tego typu badaniach, o tyle brak informacji o wydarzeniach może być ważną wskazówką dla działań instytucji. Kwestia informacji i promocji wydarzeń zostanie zresztą poruszona osobno w dalszej części tekstu.

W przypadku tego pytania można odnotować dość wyraźne różnice pomiędzy odpowiedziami mieszkańców północnej i południowej części gminy. Zostały one zaprezentowane w tabeli poniżej.

Tabela 14. Czynniki utrudniające uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny, a miejsce zamieszkania

Czynniki utrudniające uczestnictwo	Północ		Południe	
	Liczba	%	Liczba	%
Brak czasu	38	38%	15	27%
Nieodpowiednie terminy wydarzeń	10	10%	11	20%
Zbyt duża odległość do wydarzenia lub trudności z dojazdem	16	16%	3	5%
Brak informacji o wydarzeniach	35	35%	8	14%
Oferta nie jest dla mnie interesująca	10	10%	8	14%
Brak osoby, z którą mógł(a)bym uczestniczyć	13	13%	0	0%

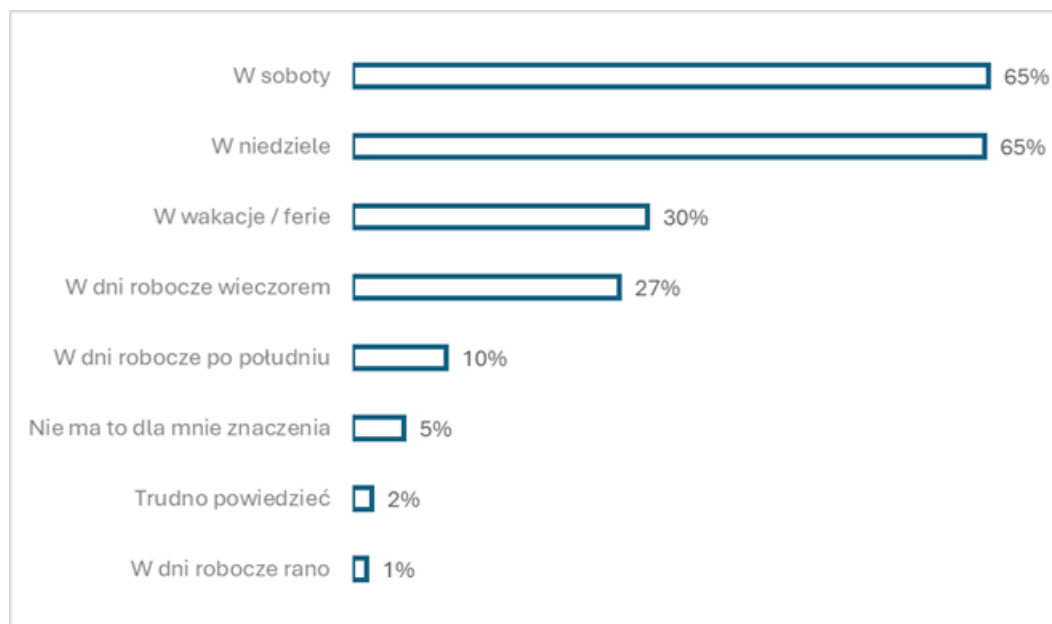
N=155

Warto zauważyć, iż mieszkańcy północnej części gminy zdecydowanie częściej wskazywali na odpowiedź „brak informacji o wydarzeniach”, ale również „brak osoby, z którą mógł(a)bym uczestniczyć”, co sugeruje deficyty zintegrowania ze społecznością lokalną, zarówno w kontekście przepływu informacji (np. poprzez aktywne uczestnictwo w lokalnych mediach społecznościowych, sąsiedzką wymianę informacji) oraz brak lokalnej sieci znajomości, ułatwiających wspólne uczestnictwo w kulturze. Badani z północnej części gminy wskazują również na zbyt dużą odległość do wydarzeń lub problemy z dojazdem. To wszystko koresponduje z wcześniejszymi odpowiedziami mieszkańców północy gminy, dla których często naturalnym miejscem realizacji potrzeb kulturalnych jest Białystok. Odpowiedzi te pokazują jednak złożoność problemu i potencjalne wyzwania wobec OK – silniejsze włączenie tej kategorii mieszkańców w lokalny obieg kultury wymaga nie tylko dostarczenia interesującej oferty, ale stopniowego, wielotorowego budowania publiczności (*audience development*), w oparciu o sieci znajomości i przepływ informacji.

Rozkład odpowiedzi na to pytanie wśród poszczególnych grup badanych przynosi również kilka innych, ciekawych spostrzeżeń. Na przykład, kobiety znacznie częściej wskazywały na nieodpowiednie terminy wydarzeń (20% wobec 4% mężczyzn) i zbyt dużą odległość do wydarzenia lub problemy z dojazdem (19% wobec 7% mężczyzn), co sugeruje ograniczenia związane z tradycyjnymi obowiązkami (np. opiekuńczymi) i ograniczenia transportowe (np. dostęp do samochodu). Nieodpowiednie terminy wydarzeń wskazywali również najczęściej badani w wieku 30-49 lat, a więc – można przypuszczać – w wielu przypadkach nie tylko stosunkowo najbardziej aktywni zawodowo, ale również posiadający pod opieką niepełnoletnie dzieci. Odpowiedź „brak osoby, z którą mógł(a)bym uczestniczyć” była natomiast wskazywana najczęściej przez osoby poniżej 30 roku życia, co może być odzwierciedleniem innego zjawiska, na które zwracają uwagę badania społeczne – wysokiego poziomu lęku wśród młodych ludzi (obawa przed uczestnictwem w wydarzeniu maleje, jeśli ma się przy sobie kogoś znajomego). Brak czasu, co zrozumiałe, najczęściej zgłaszały osoby reprezentujące największe gospodarstwa domowe, z kolei najrzadziej osoby powyżej 60 roku życia.

Biorąc pod uwagę utrudnienia związane z brakiem czasu lub „nieodpowiednimi terminami wydarzeń”, respondenci i respondenci zostały również zapytani o to, jakie terminy uznają za najlepsze dla własnego uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny. W tym przypadku badani również mogli zaznaczać więcej niż jedną odpowiedź. Ogólny rozkład wskazań został przedstawiony na wykresie poniżej.

Wykres 14. Najdogodniejsze terminy uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny

N=196

Jak widać, badane osoby zdecydowanie preferują wydarzenia weekendowe, zarówno odpowiedź „w soboty” jak i „w niedziele” uzyskały aprobatę około dwóch trzecich respondentek i respondentów.

Ograniczenie możliwości uczestnictwa wyłącznie do wydarzeń weekendowych jest najbardziej widoczne w przypadku najmłodszych badanych. W grupie do 30. roku życia różnice pomiędzy dostępnością w weekendy i dni robocze sięgają 46 punktów procentowych, dla kategorii wiekowych 30-59 lat są to średnio 34 punkty procentowe, natomiast dla osób w wieku 60 lat lub więcej dostępność w dni powszednie i weekendy jest porównywalna. Warto również zwrócić uwagę na różnice deklarowanych dostępności pomiędzy badanymi reprezentującymi małe i większe gospodarstwa domowe. Zostało to przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 15. Najdogodniejsze terminy uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny a wielkość gospodarstwa domowego

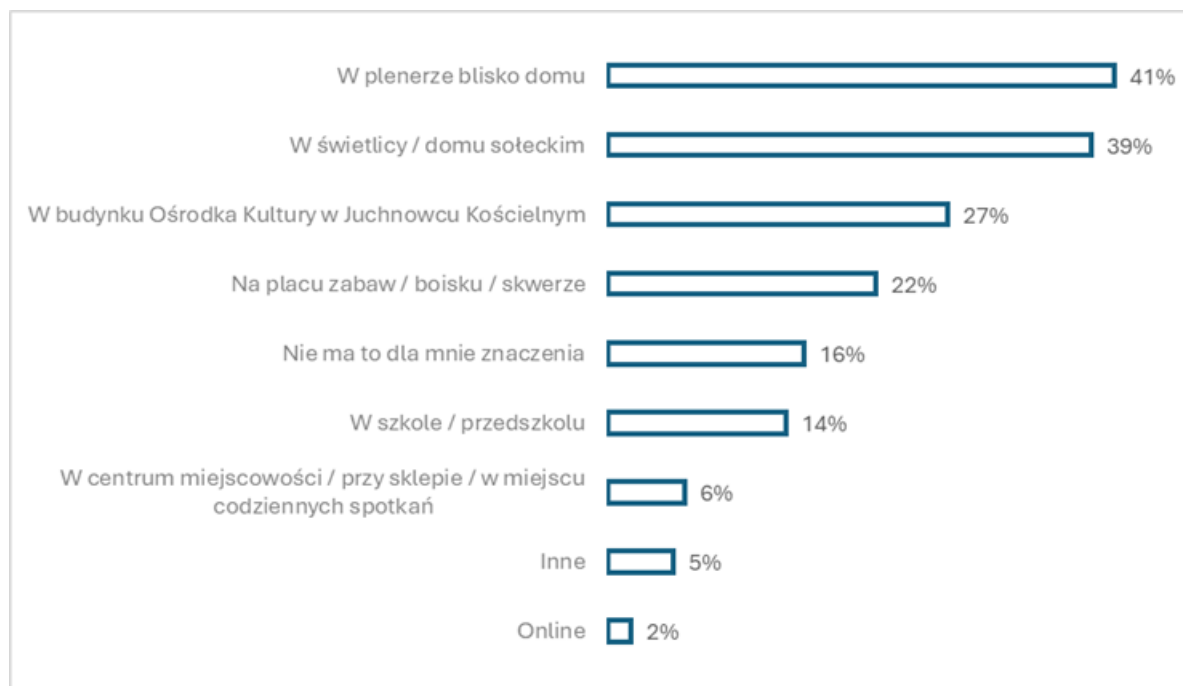
Najdogodniejsze terminy	małe		średnie		duże	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
W dni robocze	8	30%	47	38%	13	31%
W soboty	16	59%	84	67%	28	67%
W niedziele	14	52%	82	66%	32	76%
W wakacje / ferie	4	15%	41	33%	15	36%

N=194

Jak widać, im większe gospodarstwa domowe, tym większe znaczenie niedziel oraz wakacji i ferii jako terminów dogodnych do uczestnictwa w kulturze. Wynika to – jak można przypuszczać – z wyzwań logistycznych oraz potrzeb gospodarstw, które najczęściej tworzy więcej niż jedno niepełnoletnie dziecko.

Kolejne pytanie dotyczyło miejsc, w których badani najchętniej uczestniczyliby w działaniach kulturalnych lub społeczno-kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny. Po raz kolejny, badani mogli udzielić maksymalnie trzech odpowiedzi. Ich rozkład został zaprezentowany na wykresie poniżej.

Wykres 15. Miejsca, w których badani najchętniej uczestniczyliby w działaniach kulturalnych lub społeczno-kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny

N=196

Jak widać, dwie najczęstsze odpowiedzi sugerują wygodę związaną z bliskością wydarzenia od miejsca zamieszkania. Około dwie piąte respondentek i respondentów wskazało na plener blisko domu oraz świetlicę lub dom sołeczki – dla porównania, 27%

wskazań zebrał budynek OK w Juchnowcu Kościelnym. Zdecydowanie najmniej popularną kategorią były wydarzenia online.

Różnice w odpowiedziach na to pytanie pomiędzy mieszkańcami północnej i południowej części gminy Juchnowiec Kościelny zostały natomiast przedstawione w tabeli poniżej.

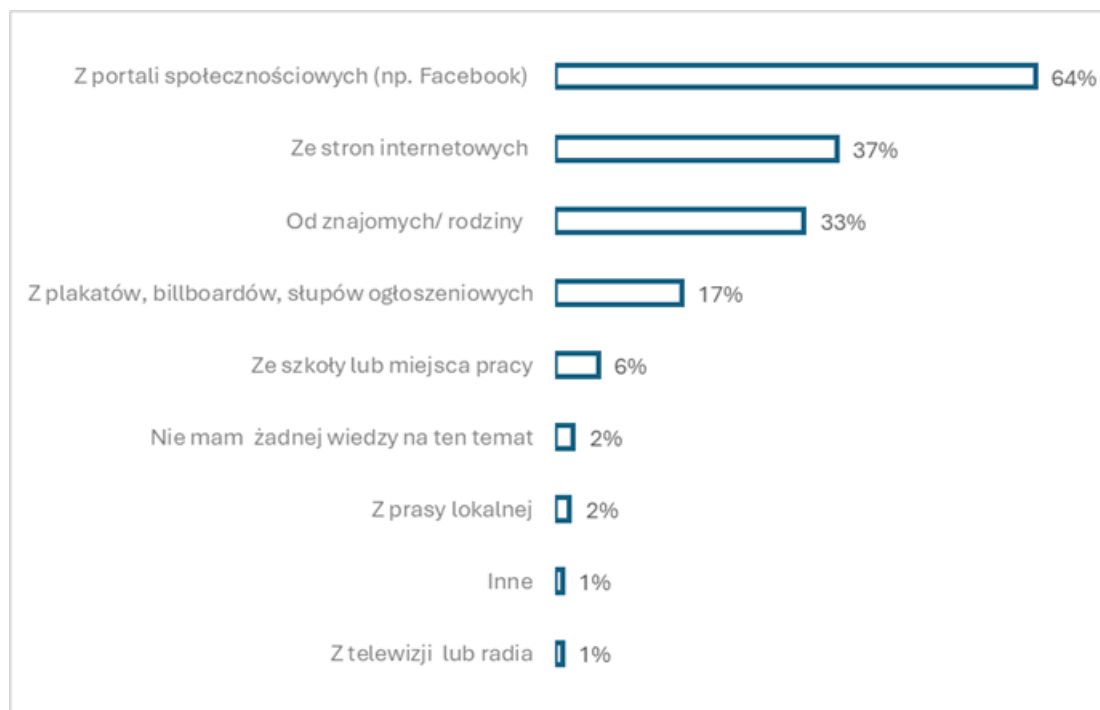
Tabela 16. Miejsca, w których badani najchętniej uczestniczyliby w działaniach kulturalnych lub społeczno-kulturalnych w gminie Juchnowiec Kościelny, a miejsce zamieszkania

Miejsca	Północ		Południe	
	Liczba	%	Liczba	%
W budynku Ośrodka Kultury w Juchnowcu Kościelnym	17	17%	29	52%
W świetlicy / domu sołeckim	45	45%	17	30%
W szkole / przedszkolu	25	25%	1	2%
W plenerze blisko domu	44	44%	16	29%
Na placu zabaw / boisku / skwerze	23	23%	12	21%

N=155

Dla badanych mieszkańców południowej części gminy najczęściej wybieraną kategorią odpowiedzi jest budynek OK, wskazany jedynie przez 17% mieszkańców części północnej. Te osoby wyraźnie najchętniej wskazywały odpowiedzi „w świetlicy, domu sołeckim” oraz „w plenerze blisko domu”. Przedszkola i szkoły to również miejsca, które pojawiły się przede wszystkim w odpowiedziach badanych z północnej części gminy, co można powiązać z demografią tej grupy. Szkoły i przedszkola częściej wskazują bowiem również osoby z młodszych kategorii wiekowych (do 49. roku życia) i reprezentujących średnie i duże gospodarstwa domowe, a więc osoby, które są rodzicami niepełnoletnich dzieci. Można domniemywać, że w ich ujęciu są to miejsca odpowiednie dla wydarzeń kierowanych do dzieci lub międzypokoleniowych (np. warsztatów).

Jak wspomniano wcześniej, jedno z pytań w kwestionariuszu odnosiło się również do kwestii pozyskiwania informacji o wydarzeniach kulturalnych organizowanych w gminie. Badanych poproszono, aby wskazali maksymalnie trzy źródła pozyskiwania wiedzy o ofercie. Rozkład odpowiedzi został pokazany na wykresie poniżej.

Wykres 16. Źródła wiedzy na temat wydarzeń i działań Ośrodka Kultury w Juchnowcu Kościelnym**N=196**

Jak widać, informacje o wydarzeniach są pozyskiwane przede wszystkim za pośrednictwem internetu. Blisko dwie trzecie badanych osób wskazało, że źródłem są dla nich portale społecznościowe, a nieco ponad jedna trzecia, że strony internetowe. Jedna trzecia badanych wskazuje również na nieformalny obieg informacji – pozyskiwanie wiedzy od znajomych i rodziny, za pomocą „poczty pantoflowej”. Reklamy w przestrzeni publicznej (np. plakaty) trafiają do co szóstego respondenta lub respondentki. Inne źródła wiedzy wydają się być zdecydowanie niszowe.

Co ciekawe, przy tym pytaniu nie odnotowano wyraźnych różnic pomiędzy mieszkańcami północnej i południowej części gminy. Wydaje się, że najważniejszym czynnikiem determinującym pozyskiwanie wiedzy z określonych źródeł jest wiek badanych, stąd też, tabela poniżej pokazuje rozkład odpowiedzi w poszczególnych kategoriach wiekowych.

Tabela 17. Źródła wiedzy na temat wydarzeń i działań Ośrodka Kultury w Juchnowcu Kościelnym, a wiek

Źródła wiedzy	poniżej 30		30-39		40-49		50-59		60 i więcej	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Ze stron internetowych	3	27%	19	33%	27	36%	11	50%	9	64%
Z portali społecznościowych (np. Facebook)	6	55%	41	72%	54	71%	9	41%	5	36%
Od znajomych/rodziny	3	27%	19	33%	23	30%	10	45%	3	21%
Ze szkoły lub miejsca pracy	1	9%	2	4%	7	9%	1	5%	0	0%
Z plakatów, billboardów, słupów ogłoszeniowych	2	18%	16	28%	11	14%	3	14%	0	0%

N=180

Jak widać, źródła internetowe dominują w każdej z kategorii wiekowych, przy czym zmienia się powszechność korzystania ze stron internetowych i portali społecznościowych, które stają się zdecydowanie ważniejsze dla osób w wieku 50+. Te ostatnie, na co warto zwrócić uwagę, są źródłem dla ponad 70% badanych w wieku 30-49 lat, ale ich rola dla młodszych respondentek i respondentów nie jest tak jednoznaczna. Oczywiście, problemem jest tutaj stosunkowo mała liczba odpowiedzi uzyskanych od osób poniżej 30. roku życia (łącznie 11 kwestionariuszy), ale warto zwrócić uwagę na podnoszoną często we współczesnym dyskursie nad sektorem kultury kwestię, iż najmłodszy często nie widzą informacji, które instytucje kultury publikują na swoich profilach. Wynika to po części z niedopasowania platform (młodzi często nie korzystają już z mediów takich jak Facebook), a po części z działania algorytmów, co w praktyce oznacza, że treści instytucji kultury nie są w ogóle młodym odbiorcom wyświetlane. Alternatywą może być jednak budowanie sieci nieformalnych obiegów informacji (np. poprzez komunikatory internetowe, sieć „ambasadorów” instytucji), albowiem pozyskiwanie informacji od znajomych lub rodziny cieszy się podobną skutecznością bez względu na kategorię wiekową badanych. Dodać można, że odpowiedź „ze szkoły lub miejsca pracy” częściej pojawiała się wśród badanych posiadających niepełnoletnie dzieci, reprezentujących średnie i duże gospodarstwa domowe, co może sugerować potencjalnie istotną rolę szkół i innych placówek edukacyjnych w obiegu informacji na temat oferty kulturalnej w gminie Juchnowiec Kościelny.

W następnej kolejności osoby badane zostały poproszone o ustosunkowanie się do czterech stwierdzeń na temat życia kulturalno-społecznego w gminie Juchnowiec

Kościelny. Były to następujące zdania: 1) W mojej okolicy brakuje okazji do poznawania się i integracji mieszkańców; 2) Potrzebujemy więcej działań łączących mieszkańców różnych części gminy; 3) Ważne są dla mnie wydarzenia, które budują więzi sąsiedzkie; 4) Ważne są dla mnie wydarzenia łączące różne pokolenia. Można było ustosunkować się do nich w pięciostopniowej skali od „zdecydowanie się zgadzam” do „zdecydowanie się nie zgadzam”. Rozkład odpowiedzi został przedstawiony syntetycznie w tabeli poniżej.

Tabela 18. Opinie na temat życia kulturalno-społecznego w gminie Juchnowiec Kościelny

Opinie	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Ani się zgadzam, ani nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Trudno powiedzieć
W mojej okolicy brakuje okazji do poznawania się i integracji mieszkańców	37%	28%	12%	9%	7%	8%
Potrzebujemy więcej działań łączących mieszkańców różnych części gminy	45%	32%	11%	3%	3%	5%
Ważne są dla mnie wydarzenia, które budują więzi sąsiedzkie	53%	32%	9%	2%	2%	3%
Ważne są dla mnie wydarzenia łączące różne pokolenia	52%	35%	9%	1%	2%	3%

N=193

Jak widać, zdecydowana większość badanych zgodziła się z proponowanymi zdaniami, a poziom tej zgodności wahał się od 65% w przypadku „W mojej okolicy brakuje okazji do poznawania się i integracji mieszkańców” do 86% w przypadku „Ważne są dla mnie wydarzenia łączące różne pokolenia”. Ze względu na wysoką jednomyślność badanych nie znaleziono wyraźnych różnic pomiędzy odpowiedziami wśród osób o różnej charakterystyce demograficznej. Można więc uznać, że wartości powiązane z uczestnictwem w kulturze, takie jak wzmacnianie integracji mieszkańców, budowanie silniejszych więzi sąsiedzkich i międzypokoleniowych, są powszechnie uznawane.

Podobnie skonstruowano kolejne pytanie w kwestionariuszu, w którym proszono osoby badane o ustosunkowanie się do pięciu zdań/stwierdzeń na temat Ośrodka Kultury. Wykorzystano tutaj taką samą skalę od „zdecydowanie się zgadzam” do „zdecydowanie się nie zgadzam”, a wspomniane zdania brzmiały następująco: 1) Mam dobre zdanie o Ośrodku Kultury; 2) W ofercie Ośrodka Kultury każdy może znaleźć coś dla siebie; 3) Ośrodek Kultury wspiera ważne i potrzebne działania dla społeczności lokalnej; 4) Mieszkańcy mają realny wpływ na to, co dzieje się w Ośrodku Kultury; 5) Budynek Ośrodka Kultury jest dobrze przystosowany do odbioru kultury. Poniżej zaprezentowano tabelę zbiorczą pokazującą rozkład odpowiedzi na to pytanie

Tabela 19. Opinie na temat Ośrodka Kultury w gminie Juchnowiec Kościelny

Opinie	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Ani się zgadzam, ani nie zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Trudno powiedzieć
Mam dobre zdanie o Ośrodku Kultury	42%	29%	12%	4%	1%	11%
W ofercie Ośrodka Kultury każdy może znaleźć coś dla siebie	28%	34%	16%	7%	4%	12%
Ośrodek Kultury wspiera ważne i potrzebne działania dla społeczności lokalnej	33%	32%	15%	7%	2%	11%
Mieszkańcy mają realny wpływ na to, co dzieje się w Ośrodku Kultury	15%	24%	20%	13%	7%	21%
Budynek Ośrodka Kultury jest dobrze przystosowany do odbioru kultury	11%	22%	13%	13%	17%	23%

N=191

Jak widać, tym razem odpowiedzi badanych były bardziej zróżnicowane. Respondenci w większości mają dobre zdanie o OK (72%), zgadzają się, iż w ofercie OK każdy może znaleźć coś dla siebie (62%) oraz że OK wspiera ważne i potrzebne działania dla społeczności lokalnej (65%). Pozostałe dwa zdania wzbudziły jednak mniej jednoznaczne

opinie, w związku z czym warto zwrócić uwagę, od czego mogły zależeć różnice w odpowiedziach.

Jeśli chodzi o zdanie „Mieszkańcy mają realny wpływ na to, co dzieje się w Ośrodku Kultury”, warto zauważyć, że częściej zgadzali się z tą opinią mieszkańcy północnej (41%) niż południowej części gminy (32%). Częściej twierdząco wypowiadali się na ten temat również mężczyźni (45% w porównaniu z 33% kobiet), ale wynika to z faktu, iż kobiety częściej wybierały odpowiedź neutralną („ani się zgadzam, ani się nie zgadzam”). Niezgodę wyraziły podobne odsetki kobiet i mężczyzn – 17-18%. Zdecydowanie najbardziej sceptyczne są osoby badane w wieku 30-49 lat, wśród których średnio 22% wybrało jedną z odpowiedzi „nie zgadzam się”, podczas gdy średnia dla pozostałych grup wiekowych wynosi 5%. Może to wynikać z faktu, że – na co wskazują inne badania – często osoby dorosłe (a więc nie-dzieci, nie-młodzież, nie-seniorzy) czują, że nie są grupą, do której kierowana jest oferta instytucji kultury, że zdani są oni raczej na ofertę komercyjną.

Większe rozbieżności widoczne są w przypadku zdania „Budynek Ośrodka Kultury jest dobrze przystosowany do odbioru kultury”. W tym przypadku różnice w odpowiedziach można odnotować pomiędzy kobietami i mężczyznami. Ze zdaniem zgadza się 41% mężczyzn oraz 28% kobiet, a może być to spowodowane większym wyczuleniem kobiet na kwestie związane z dostępnością, wynikające np. z doświadczeń uczestnictwa z dziećmi. Może potwierdzać to rozkład odpowiedzi uwzględniający wielkość gospodarstw domowych, co pokazuje tabela poniżej.

Tabela 20. Opinie na temat przystosowania OK do odbioru kultury, a wielkość gospodarstwa domowego

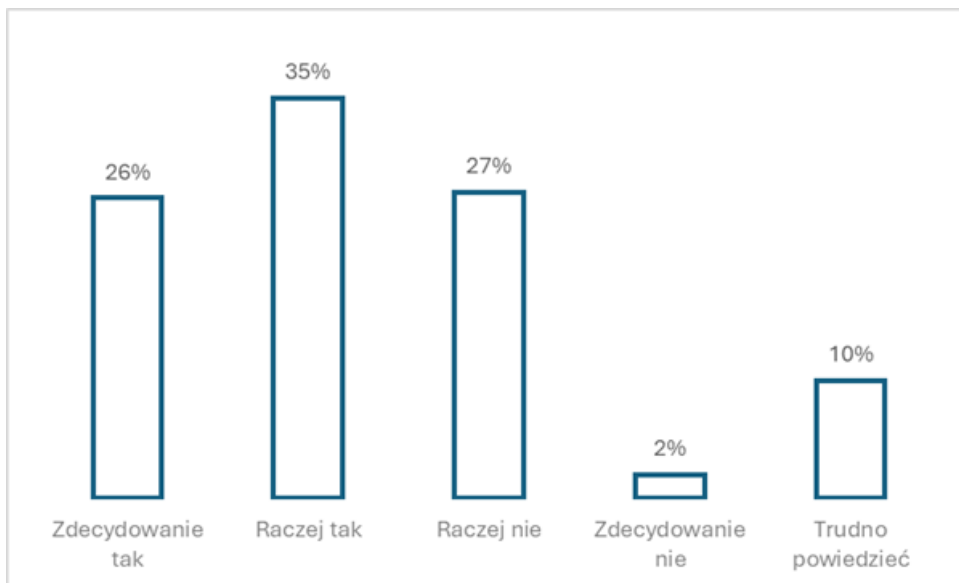
Opinie	małe		średnie		duże	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Zgadzam się	12	44%	34	27%	13	31%
Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	0	0%	18	14%	7	17%
Nie zgadzam się	5	19%	39	31%	12	29%

N=140

Wśród badanych reprezentujących małe gospodarstwa domowe mamy do czynienia z wyższym odsetkiem odpowiedzi „zgadzam się” i najniższym „nie zgadzam się”, co może sugerować, że istotnym elementem doświadczenia dostępności budynku OK jest uczestnictwo z dziećmi. Warto również dodać, że najbardziej pozytywne zdanie na temat przystosowania OK do odbioru kultury mają osoby najmłodsze (przed 30. rokiem życia).

Badani zostali również zapytani o to, czy byliby skłonni włączyć się we współtworzenie działań kulturalnych lub społecznych w gminie Juchnowiec Kościelny. Ogólny rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony na wykresie poniżej.

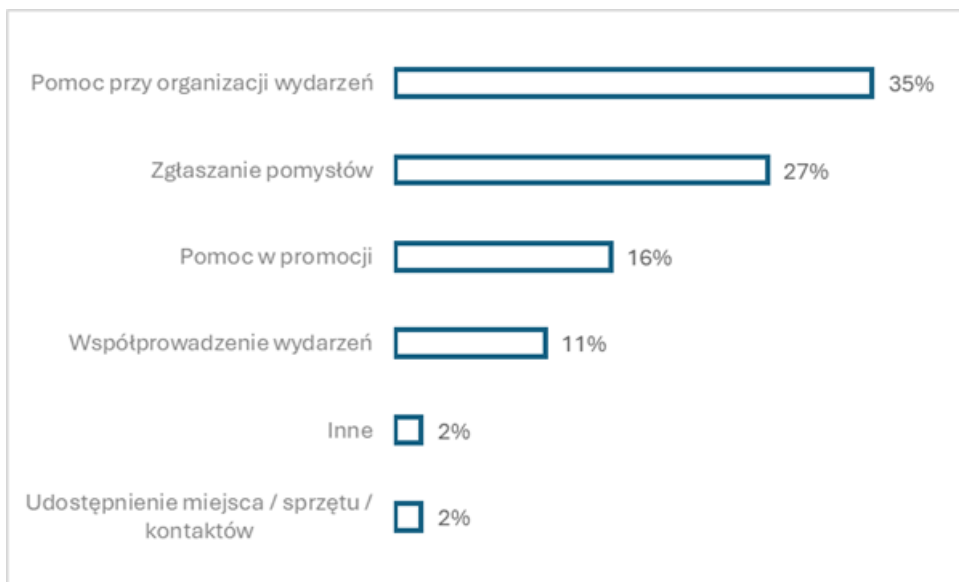
Wykres 17. Gotowość do współtworzenia działań kulturalnych lub społecznych w gminie Juchnowiec Kościelny

N=195

Jak widać, większość badanych (61%) jest do tego skłonna, w tym około jedna czwarta badanych wyraża tę opinię w sposób zdecydowany. Są to na pewno bardzo duże odsetki, które przynajmniej częściowo trzeba uznać za efekt zaangażowania się w sytuację badania. Jednocześnie jest to pozytywny prognostyk, dający do zrozumienia, że mieszkańcy mogą służyć jako pewnego rodzaju kapitał w lokalnym ekosystemie kultury. Kolejny wykres pokazuje, w jakim zakresie badani gotowi byłiby do udzielenia swojego wsparcia (można było zaznaczyć maksymalnie trzy kategorie odpowiedzi)

Wykres 18. Gotowość do podejmowania konkretnych działań na rzecz kultury w gminie Juchnowiec Kościelny

N=194

Jak widać, najczęstsze oferowane formy wsparcia obejmują różnego rodzaju pomoc przy organizacji konkretnych wydarzeń oraz pomoc koncepcyjną poprzez zgłaszanie pomysłów. Warto zwrócić uwagę, że 16% badanych wskazało również pomoc w promocji wydarzeń, co może mieć znaczenie w kontekście poruszanego wcześniej wątku obiegu informacji i promowania wydarzeń, dla którego prywatne sieci kontaktów mogą okazać się istotne.

Co ciekawe, w odpowiedziach na powyższe pytania nie odnotowano wyraźnych różnic pomiędzy mieszkańcami północnej i południowej części gminy lub między kobietami i mężczyznami. Jeśli chodzi o wiek, problematyczne może być to, że najmniej skorzy do pomocy wydają się być najmłodsi badani (poniżej 30. roku życia), ale należy też pamiętać, że była to stosunkowo mało liczna grupa osób badanych, trudno jest więc na tej podstawie wyciągać daleko idące wnioski. Interesujące jest, że wyraźnie częściej – szczególnie jeśli chodzi o pomoc w organizacji i promocji wydarzeń – swoją gotowość wykazują osoby o subiektywnie lepszej sytuacji ekonomicznej. Być może wyższy poziom kapitału ekonomicznego, przynajmniej w niektórych przypadkach przekłada się również na wyższy poziom kapitału społecznego (znajomości, sieci kontaktów) i kulturowego (przekonania o autotelicznej wartości wydarzeń kulturalnych), co uruchomiło takie deklaracje badanych.

W kwestionariuszu zadano również pytanie otwarte, które brzmiało: „Gdyby mógł / mogła Pan(i) zaproponować jedną ważną zmianę w życiu kulturalnym lub społecznym swojej okolicy (gminy Juchnowiec Kościelny), co by to było?”. Dawało to badanym możliwość swobodnej wypowiedzi i zwrócenia uwagi na kwestie, które nie zostały poruszone w pozostałych pytaniach. Udzielono 110 odpowiedzi, które poniżej zostały przedstawione w syntetyczny sposób, w podziale na pięć kategorii tematycznych, zapisanych kolejnymi literami alfabetu, aby uniknąć wrażenia rankingu (w przypadku otwartych odpowiedzi, trudno jest je porównywać w sposób ilościowy).

Kategoria A: wskazywała na zapotrzebowanie na wydarzenia rozrywkowe, szczególnie plenerowe, o charakterze masowym (festyny, pikniki, plenerowe pokazy filmowe, potańcówki itp.). Postulaty w tej kategorii opierają się na potrzebie spędzania wolnego czasu w luźnej atmosferze, pozwalającej miło spędzić czas w gronie bliskich, ale również zintegrować się ze społecznością (np. grupą sąsiedzką)

Kategoria B: wskazywała potrzebę wzmocnienia infrastruktury lokalnej. Zwracano uwagę na deficyt dogodnych przestrzeni służących aktywnościom kulturalnym, jak również sportowo-rekreacyjnym (basen, boiska, ścieżki rowerowe). Zwracano uwagę na potrzeby budowy lub modernizacji wiejskich świetlic oraz głównej siedziby OK. Wątek infrastrukturalny będzie również jednym z najważniejszych w jakościowej części badań, opisaną w dalszej części tekstu.

Kategoria C: poruszała wątki integracji i partycypacji społecznej. Wypowiedzi te wprost odnosiły się do potrzeby większej liczby spotkań i wydarzeń służących integracji społecznej,

„budowaniu sąsiedzkości”. W tym kontekście pojawiały się również konkretne pomysły, takie jak animowanie w gminie klubów seniora.

Kategoria D: obejmowała wypowiedzi związane z potrzebami oferty łączącej aktywności kulturalne, edukacyjne i sportowe, zarówno dla dorosłych, jak i młodzieży. Wielokrotnie pojawiały się postulaty organizacji większej liczby warsztatów i innych zajęć praktycznych, a także rekreacji ruchowej (biegi, aerobik, wycieczki itp.).

Kategoria E: obejmowała kwestie komunikacji, obiegu informacji i promocji wydarzeń. Badani zwracali uwagę na potrzebę lepszej polityki informacyjnej, ale również bardziej przejrzystego harmonogramu wydarzeń (zajęcia stałe, regularne, cykliczne, jednorazowe itd.).

Głosy z północy i z południa - co pokazały warsztaty konsultacyjne?

Niniejszy rozdział powstał na podstawie materiałów zebranych z dwóch warsztatów konsultacyjnych przeprowadzonych w ramach diagnozy społecznej dla Ośrodka Kultury w Juchnowcu Kościelnym. Pierwszy warsztat odbył się 14 maja 2026 roku w świetlicy w Kleosinie i zgromadził 25 osób reprezentujących różne grupy wiekowe, od młodzieży szkolnej po osoby starsze. Drugi warsztat odbył się 21 maja 2026 roku w sali Ośrodka Kultury w Juchnowcu i zgromadził 15 osób, również zróżnicowanych wiekowo, od osób w wieku szkoły średniej do osób w wieku około 60 lat. Materiał warsztatowy pozwala zobaczyć, jak mieszkańcy różnych części gminy postrzegają ofertę kulturalną, czego im brakuje, jakie bariery utrudniają uczestnictwo i jak wyobrażają sobie Ośrodek Kultury bliższy codziennemu życiu mieszkańców. Jednocześnie, w tym miejscu warto podkreślić, iż taka metoda jak warsztat konsultacyjny, służy pomiarowi opinii i postaw osób badanych. Opisane poniżej wyniki i wnioski z warsztatów oddają więc perspektywę uczestniczek i uczestników, nie są natomiast pełnym opisem stanu faktycznego. Innymi słowy, badani mogą nie znać pewnych działań, których podejmuje się ośrodek kultury lub - odwrotnie - przypisywać instytucji aktywności, którymi ta się nie zajmuje. Wszelkie tego rodzaju rozbieżności mają natomiast wartość poznawczą, ponieważ mogą wskazywać na obszary zaburzonej komunikacji, nierozpoznanych potrzeb, ograniczeń działalności instytucji kultury i tym podobnych wątków, służących działalności ośrodka kultury w społeczności i dla społeczności.

Gmina Juchnowiec Kościelny nie jest jednorodną wspólnotą o takich samych potrzebach i doświadczeniach. Mieszkańcy północnej części gminy, szczególnie Kleosina, Ignatek Osiedla, Olmont i okolic, bardzo głośno i wyraźnie mówili o potrzebie fizycznej bliskości Ośrodka Kultury, dostępności wydarzeń w ich miejscu zamieszkania, lepszej komunikacji i stworzenia oferty dla rodzin, młodzieży, dorosłych oraz seniorów. W ich wypowiedziach wyraźnie pobrzmiwało poczucie, że centrum życia kulturalnego jest zlokalizowane zbyt daleko od największych skupisk mieszkańców gminy. Wiele osób

wskazywało, że łatwiej i szybciej jest im pojechać do Białegostoku niż do Juchnowca Kościelnego, a oferta gminna, nawet jeśli ciekawa, przegrywa z barierami lokalizacji, dojazdu i późnej informacji.

Z kolei uczestnicy warsztatu z południowej części gminy w większym stopniu akcentowali potrzebę wzmacniania lokalnych więzi, tworzenia miejsc spotkań, wspierania oddolnych inicjatyw, a także docenienia wiejskiego oraz rolniczego charakteru gminy. Bardzo wyraźnie wybrzmiała tam energia mieszkańców, sołtysów, lokalnych liderów i liderów, którzy już dziś organizują działania w swoich miejscowościach, często bez systemowego wsparcia, we własnych przestrzeniach, za własne środki i dzięki pracy społecznej. Jednocześnie mówiono o braku infrastruktury, miejsc wspólnych, świetlic, wiat, sal, przestrzeni młodzieżowych i prostych narzędzi, które pozwalałyby ludziom spotkać się, porozmawiać, zjednoczyć i wspólnie coś zrobić.

Oba warsztaty, mimo różnic wynikających z położenia i charakteru miejscowości, prowadzą do wspólnego wniosku. Mieszkańcy nie oczekują wyłącznie gotowej oferty przygotowanej przez instytucję. Oczekują raczej Ośrodka Kultury, który będzie bliżej ludzi, będzie słuchał, będzie obecny w różnych częściach gminy, będzie wzmacniał lokalne pomysły i pomagał mieszkańcom tworzyć kulturę w ich własnych miejscowościach. W tym sensie kultura nie jest rozumiana tylko jako wydarzenie, koncert czy warsztat. Jest rozumiana jako pretekst do spotkania, narzędzie budowania relacji, sposób na poznanie sąsiadów, forma wyjścia z domu, możliwość włączenia młodzieży, seniorów, nowych mieszkańców i osób, które dotąd rzadko pojawiały się w życiu lokalnym.

Dwie części gminy, dwa doświadczenia oddalenia

Najmocniejszym motywem warsztatu z mieszkańcami północy było poczucie, że Ośrodek Kultury jest zbyt daleko od ich codziennego życia. W odpowiedziach dotyczących jednej najważniejszej zmiany do wprowadzenia, wielokrotnie powtarzała się potrzeba filii w Kleosinie, ośrodka w Kleosinie, oddziału Ośrodka Kultury w północnej części gminy lub nowego budynku zlokalizowanego bliżej największego skupiska mieszkańców. Nie był to pojedynczy postulat, ale dominujący temat całego spotkania. Dla uczestników z północy bliskość nie oznaczała wyłącznie krótszej trasy. Oznaczała realną możliwość uczestnictwa, poczucie bycia zauważonym oraz przekonanie, że oferta kulturalna jest projektowana także z myślą o nich.

Mieszkańcy północy gminy opisywali swoje położenie przez pryzmat codziennych obowiązków i ograniczeń. Osoby pracujące w Białymstoku wracają do domu po południu lub wieczorem, zajmują się dziećmi, dowożą je na zajęcia, przygotowują rodzinę do kolejnego dnia. Rodziny z małymi dziećmi wskazywały na zmęczenie, brak czasu, brak opieki nad dziećmi, konieczność dopasowania wydarzeń do rytmu rodzinnego i konkurencję oferty białostockiej. W tym kontekście wydarzenie organizowane daleko od miejsca

zamieszkania, w nieodpowiedniej godzinie albo wymagające dodatkowego dojazdu, staje się mało dostępne, nawet jeśli samo w sobie jest interesujące.

Wypowiedzi uczestników pokazały, że odległość od Ośrodka Kultury ma wymiar praktyczny i symboliczny. Praktyczny, ponieważ część mieszkańców nie ma samochodu, część nie chce lub nie może dojeżdżać (por. odpowiedzi kobiet z kwestionariuszowej części badania), a połączenia autobusowe, zwłaszcza w weekendy, są postrzegane jako niewystarczające. Symboliczny, ponieważ lokalizacja wydarzeń w Juchnowcu bywa odbierana jako sygnał, że północ jest mniej ważna. W materiałach z warsztatu pojawiło się rozróżnienie na „my” z Kleosina, Ignatek, z północy oraz „oni” z południa, którzy mają bliżej do oferty kulturalnej i łatwiej mogą z niej korzystać. To rozróżnienie nie musi oznaczać konfliktu, ale wskazuje na odczuwany dystans i potrzebę odbudowania poczucia wspólnej gminy.

Południe również mówiło o oddaleniu, ale inaczej je definiowało. Tam problemem nie była wyłącznie relacja wobec Kleosina czy Juchnowca, ale poczucie peryferyjności mniejszych miejscowości, które są słabiej skomunikowane, rzadziej odwiedzane przez instytucje i mniej obecne w programie kulturalnym. Uczestnicy mówili, że niektóre wsie przez lata nie doświadczały wydarzeń organizowanych u siebie. Podkreślali, że działania odbywają się w wybranych miejscach, a inne pozostają poza głównym obiegiem. W tym sensie południe nie jest jednolitą częścią gminy z równym dostępem do kultury. Także tam istnieje centrum i peryferie, miejscowości bardziej i mniej widoczne, miejsca aktywne i miejsca czekające na impuls.

Wspólnym mianownikiem obu warsztatów jest więc potrzeba decentralizacji. Mieszkańcy północy chcą filii, regularnej obecności i wydarzeń w Kleosinie oraz okolicach. Mieszkańcy południa chcą, aby Ośrodek Kultury wychodził także do mniejszych wsi, organizował wydarzenia rotacyjnie i traktował lokalne społeczności jako partnerów. W obu przypadkach pojawia się oczekiwanie, że Ośrodek nie będzie tylko budynkiem, do którego trzeba dojechać, ale instytucją działającą aktywnie i elastycznie - w terenie, w świetlicach, na boiskach, przy placach zabaw, w altanach, na terenach zielonych, w miejscach, gdzie mieszkańcy już są albo mogliby się spotykać.

Bliskość jako warunek uczestnictwa

Warsztat na północy gminy szczególnie mocno pokazał, że bliskość jest jednym z podstawowych warunków uczestnictwa w kulturze. W odpowiedziach na pytanie, kiedy mieszkańcy chętniej przysliby na wydarzenie, powracały sformułowania dotyczące organizacji wydarzeń w Kleosinie, bliżej Kleosina, w miejscu zamieszkania, w okolicy, w przestrzeni plenerowej, w miejscu dobrze znanym i łatwo dostępnym. W odpowiedziach na pytanie, kiedy mieszkańcy nie przyjdą, równie często wskazywano zbyt dużą odległość,

konieczność dojazdu do Juchnowca, nieinteresujący temat oraz wydarzenie niedopasowane do wieku lub rytmu dnia.

Bliskość oznacza tutaj kilka rzeczy naraz. Po pierwsze, fizyczną dostępność. Wydarzenie w miejscu zamieszkania lub w pobliżu zmniejsza koszt uczestnictwa. Nie trzeba organizować transportu, planować długiego wyjścia, rezygnować z innych obowiązków ani martwić się o powrót. Po drugie, oznacza bezpieczeństwo i komfort. Rodzice z dziećmi chętniej przyjdą na wydarzenie plenerowe w znanej okolicy, gdzie dzieci mogą się swobodnie poruszać, a dorośli nie muszą stale kontrolować sytuacji. Seniorzy chętniej przyjdą tam, gdzie nie muszą pokonywać bariery dojazdu i gdzie mogą spotkać osoby z najbliższego otoczenia. Po trzecie, bliskość oznacza poczucie, że wydarzenie jest „dla nas”, a nie tylko „gdzieś w gminie”.

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera postulat filii Ośrodka Kultury w Kleosinie. Nie chodzi wyłącznie o nowy budynek jako inwestycję infrastrukturalną. Chodzi o instytucjonalne potwierdzenie, że północna część gminy jest ważnym obszarem życia kulturalnego, wymagającym stałej obecności, nie tylko okazjonalnych wydarzeń. Uczestnicy mówili o potrzebie przestrzeni dla seniorów, rodzin, dorosłych, młodzieży i lokalnych artystów. Wskazywali na potrzebę miejsca, w którym mogą odbywać się prelekcje, koncerty, spotkania kameralne, zajęcia teatralne, warsztaty rozwojowe, wydarzenia dla dzieci, kino plenerowe, pikniki osiedlowe i działania międzypokoleniowe.

Z perspektywy południa bliskość również jest kluczowa, ale rozumiana bardziej jako obecność Ośrodka Kultury w wielu małych miejscowościach. Uczestnicy wskazywali, że wydarzenia powinny odbywać się w całej gminie, w różnych miejscach, w świetlicach, wiatkach, miejscach przeznaczonych w danej wsi, cyklicznie, wieczorami i w weekendy. Padała propozycja, aby każda miejscowość gminy raz na jakiś czas miała wydarzenie na swoim terenie. Taki model nie tylko zwiększa dostępność, ale także wzmacnia poczucie sprawiedliwości przestrzennej. Mieszkańcy nie muszą wtedy konkurować o uwagę instytucji, ponieważ oferta zaczyna krążyć po gminie.

Bliskość nie musi być jednak rozumiana wyłącznie jako geografia. Oznacza także bliskość tematów, języka, formuły i sposobu zapraszania. Uczestnicy obu warsztatów podkreślali, że są bardziej skłonni do uczestnictwa, jeśli wydarzenie jest zgodne z ich zainteresowaniami, jasno opisane, dobrze zakomunikowane, dopasowane do wieku i sytuacji życiowej, a także jeśli poczują się dobrze przyjęci. W jednej z odpowiedzi z południa pojawiło się stwierdzenie, że osoba nie przyjdzie, jeśli będzie się źle czuła, jeśli chodzi o przyjęcie jej przez innych mieszkańców. Tego rodzaju wypowiedzi, nawet jeżeli pojawiały się podczas badań sporadycznie, można potraktować jako istotny symptom. Badania sektora kultury pokazują, że w praktyce wielu społeczności i instytucji kultury, obawy i lęki mieszkańców mogą wpływać na ich decyzje o włączeniu się lub nie do lokalnego życia kulturalnego. Rozpoznanie i niwelowanie tego rodzaju barier wejścia jest, oczywiście,

twardym orzechem do zgryzienia dla organizatorów oferty. Niemniej, przykład ten służy również pokazaniu, iż kategoria "bliskości" może obejmować również atmosferę, otwartość, brak zamkniętych kręgów oraz zapraszanie nowych osób do wspólnego działania.

Informacja jako warunek widzialności oferty

Drugim obok lokalizacji warunkiem uczestnictwa jest skuteczna informacja. Uczestnicy obu warsztatów wskazywali, że oferta Ośrodka Kultury może być ciekawa, ale jeśli wiadomość o niej dociera za późno, jest rozproszona albo trafia tylko do osób już aktywnych, nie przekłada się na realne uczestnictwo. W przypadku północy wielokrotnie pojawiały się głosy, że mieszkańcy Kleosina i okolic dowiadują się o wydarzeniach po fakcie lub wcale. Zwracano uwagę, że brak informacji wzmacnia poczucie oddalenia od instytucji. Jeśli wydarzenie odbywa się daleko, a informacja przychodzi późno, mieszkańiec nie ma czasu ani motywacji, aby zaplanować udział.

Wskazywane kanały komunikacji były zróżnicowane. Mieszkańcy północy często wymieniali media społecznościowe, Facebooka, grupy lokalne, stronę internetową, SMS, telefon, plakaty i tablice ogłoszeń. Odpowiedzi na pytanie, czy informacja z Facebooka wystarczy, były podzielone. Część osób uznawała, że tak, ale część wyraźnie wskazywała, że nie korzysta z Facebooka albo że jeden kanał nie jest wystarczający. Plakaty również oceniano niejednoznacznie. Dla części mieszkańców są potrzebne, szczególnie dla osób starszych, które nie korzystają z mediów społecznościowych. Dla innych plakaty są mniej skuteczne, ponieważ giną w nadmiarze informacji albo nie są regularnie czytane. Wniosek jest więc prosty, ale ważny. Nie istnieje jeden kanał komunikacji, który dociera do wszystkich.

Warsztat na południu gminy potwierdził tę diagnozę. Uczestnicy wymieniali Facebooka, Messenger, WhatsApp, SMS, plakaty na tablicach informacyjnych, grupy lokalne, ogłoszenia na forum, stronę internetową oraz komunikację przez mieszkańców aktywnych w danej miejscowości. W ich wypowiedziach pojawiła się także potrzeba kanałów komunikacji dla osób, które chcą aktywnie działać. Nie chodzi więc wyłącznie o informowanie o gotowych wydarzeniach, ale także o tworzenie obiegu informacji między osobami aktywnymi, sołtysami, lokalnymi liderami, kołami gospodyń, grupami sąsiedzkimi i Ośrodkiem Kultury.

Ważnym sygnałem była spontaniczna aktywność uczestników warsztatu południowego. Z inicjatywy samych mieszkańców powstała lista kontaktów osób, które chcą się poznać i chcą coś robić. Następnie utworzono wspólną grupę na WhatsAppie. To wydarzenie ma znaczenie diagnostyczne. Pokazuje, że w gminie istnieje potrzeba połączenia osób aktywnych, ale brakuje im prostego, stałego kanału kontaktu. Ośrodek Kultury mógłby pełnić rolę organizatora takiej sieci, nie przejmując całkowicie kontroli nad działaniami, ale ułatwiając ludziom spotkanie, integrację, wymianę informacji i wspólne planowanie.

Komunikacja powinna więc działać na kilku poziomach. Pierwszy poziom to informowanie o wydarzeniach. Tu potrzebny jest przejrzysty kalendarz, wcześniejsze zapowiedzi, powtarzalność komunikatów, jasny opis wydarzenia, godziny, miejsca, grupy odbiorców i zasad zapisów. Drugi poziom to docieranie do różnych grup. Rodziny z dziećmi mogą korzystać z mediów społecznościowych i grup szkolnych. Seniorzy mogą potrzebować plakatu, telefonu, informacji przez sąsiada, sołtysa, parafię, bibliotekę lub lokalny sklep. Młodzież może reagować na krótkie materiały wizualne, zaproszenia od rówieśników i działania w mediach społecznościowych bardziej naturalnych dla ich wieku. Trzeci poziom to komunikacja wewnątrz lokalnej sieci aktywności. Potrzebna jest baza kontaktów, grupa robocza lub regularne spotkania osób, które chcą współtworzyć kulturę w gminie.

Uczestnicy zwracali uwagę nie tylko na kanał, ale także na jakość informacji. Chętniej przyjdą, jeśli wcześniej wiedzą, czego mogą się spodziewać. Ważny jest jasny opis tematu, formy prowadzenia, czasu trwania, grupy wiekowej, poziomu zaangażowania i atmosfery wydarzenia. Dla części osób barierą nie jest brak zainteresowania kulturą, lecz niepewność. Nie wiedzą, czy wydarzenie jest dla nich, czy będą pasować do grupy, czy mogą przyjść z dzieckiem, czy trzeba się zapisać, czy spotkanie będzie formalne, czy swobodne. Dobrze zaprojektowana informacja może tę niepewność zmniejszyć.

Komunikacja może także pełnić funkcję integracyjną. Jeśli Ośrodek Kultury pokaże lokalnych liderów, artystów, zespoły, młodzież, seniorów, koła gospodyń i mieszkańców z różnych wsi, zacznie budować poczucie wspólnej przestrzeni. Mieszkańcy północy mówili, że w Kleosinie są lokalne zespoły i artyści, których sami mieszkańcy nie mieli nawet okazji poznać. To oznacza, że informacja nie powinna dotyczyć wyłącznie harmonogramu wydarzeń. Powinna także opowiadać o zasobach gminy, ludziach, miejscach i historiach. Dzięki temu oferta kulturalna staje się bardziej osobista i zakorzeniona lokalnie.

Brak miejsca jako bariera wspólnoty

Warsztaty bardzo mocno pokazały, że kultura lokalna potrzebuje przestrzeni. W północnej części gminy głównym postulatem była filia lub nowy budynek Ośrodka Kultury w Kleosinie. W południowej części gminy najczęściej powracającą barierą był brak miejsc spotkań w wielu miejscowościach. W obu przypadkach chodzi o to samo doświadczenie: mieszkańcy chcą się spotykać, działać i korzystać z oferty, ale obecna infrastruktura jest niewystarczająca, nierównomiernie rozmieszczona albo niedopasowana do potrzeb.

Mieszkańcy północy formułowali bardzo konkretne wyobrażenie dobrej przestrzeni. Powinna być dostępna, zadbana, dobrze wyposażona, dostosowana do osób z niepełnosprawnościami, z dobrą akustyką, działającym nagłośnieniem, porządną sceną, wygodnymi siedziskami, zadbanyymi toaletami, dużymi oknami i możliwością podziału na

strefy różnych aktywności. Pojawiała się także potrzeba miejsc do wyciszenia i mniejszych przestrzeni kameralnych. To pokazuje, że mieszkańcy nie myślą jedynie o sali do wynajęcia. Myślą o przestrzeni wielofunkcyjnej, w której mogą odbywać się koncerty, spotkania, warsztaty, zajęcia dla dzieci, działania dla młodzieży, aktywności senioralne, prelekcje, wystawy i nieformalne rozmowy.

Ważne jest, że w północnej części gminy potrzeba infrastruktury jest związana z gęstością zaludnienia. Uczestnicy mówili, że w Kleosinie mieszka dużo rodzin z dziećmi, jest dużo bloków i mieszkańców, którzy mogliby korzystać z oferty, gdyby była bliżej. Pojawiało się przekonanie, że obecna lokalizacja Ośrodka Kultury nie odpowiada strukturze osadniczej gminy. Z perspektywy mieszkańców północy inwestowanie w obecność kulturalną w Kleosinie nie jest przywilejem, lecz dostosowaniem instytucji do realnego rozmieszczenia mieszkańców całej gminy.

W południowej części gminy brak miejsca miał bardziej rozproszony charakter. Uczestnicy mówili o braku świetlic, braku sal, braku miejsc plenerowych, braku wiat, braku infrastruktury do ogniska, spotkań sąsiedzkich, wydarzeń rodzinnych i młodzieżowych. Wskazywali, że czasami istnieje plac, ale nie ma przygotowanej przestrzeni do przebywania. Sam teren nie wystarczy. Trzeba stworzyć ławki, alejki, miejsce do siedzenia, oświetlenie, zaplecze, kuchnię, dostęp do toalety, zadaszenie i podstawową infrastrukturę. To bardzo praktyczna diagnoza. Wspólnota nie buduje się wyłącznie dzięki dobrej woli. Potrzebuje materialnych warunków, które umożliwiają spotkanie.

Oczywiście, należy zauważyć, że inwestycje infrastrukturalne, szczególnie duże, nie pozostają w bezpośredniej gestii ośrodków kultury, a są raczej uzależnione od możliwości i gotowości do działania jednostek samorządu terytorialnego i/lub pozyskiwania środków zewnętrznych na tego rodzaju cele. Podejmowane są również działania na rzecz infrastruktury kultury w południowej części gminy, w szczególności związane z budynkiem Ośrodka Kultury. Niemniej jednak, mieszkańcy widzą kwestie infrastrukturalne jako wyraźny problem do rozwiązania.

Brak miejsca przekłada się także na zależność od prywatnych zasobów mieszkańców. Uczestnicy południowego warsztatu mówili, że organizują wydarzenia na własnych podwórkach, za własne pieniądze, poświęcając swój własny czas i energię. To pokazuje ogromny potencjał oddolny, ale także ryzyko przeciążenia już aktywnych osób. Jeśli instytucja nie zapewnia podstawowego wsparcia przestrzennego, odpowiedzialność za życie społeczne spada na najbardziej zaangażowanych mieszkańców. W dłuższej perspektywie może to prowadzić do wypalenia, nierówności między miejscowościami i zależności od kilku liderów lub liderów.

Przestrzeń jest także szczególnie ważna dla młodzieży. Zarówno na północy, jak i na południu wskazywano potrzebę miejsca, w którym młodzi ludzie mogliby spędzać czas,

spotykać się, tworzyć własne pomysły i działać pod opieką animatora. W Kleosinie pojawiały się propozycje altanki, klubu plenerowego, przestrzeni do grilla, zawodów e-sportowych, miejsca na koncerty i wydarzenia dla nastolatków. Na południu mówiono o miejscu spotkań dla młodzieży, klubie filmowym lub fotograficznym, przestrzeni do aktywności i działania. W obu przypadkach chodzi o odejście od myślenia, że młodzieży wystarczy zaproponować gotowe zajęcia. Młodzi również potrzebują przestrzeni współtworzenia.

Warto zauważyć, że uczestnicy nie oczekiwali wyłącznie dużych inwestycji. Owszem, pojawiała się potrzeba nowego budynku lub filii, ale równolegle wskazywano na możliwość wykorzystania świetlic, boisk, terenów zielonych, placów zabaw, altan, stadionów, lasów i niewykorzystanych przestrzeni. Na południu wymieniano konkretne lokalizacje z potencjałem, między innymi Stanisławowo, Solniczki, Niewodnicę Nargilewską, Hermanówkę, Juchnowiec Dolny, Klewinowo i inne miejsca. To oznacza, że strategia infrastrukturalna może łączyć dwa poziomy. Pierwszy to długofalowe decyzje dotyczące stałych przestrzeni kultury. Drugi to szybkie uruchamianie lokalnych miejsc o zauważalnym potencjale, które mogą stać się sceną dla małych wydarzeń sąsiedzkich.

Oferta dla rodzin, dzieci i osób pracujących

Jednym z ważnych wątków warsztatów była dostępność oferty dla rodzin z dziećmi i osób pracujących. Mieszkańcy północy szczególnie wyraźnie opisywali rytm życia rodzin mieszkających na osiedlach podmiejskich. To często osoby pracujące w Białymstoku, wracające do domu po pracy, opiekujące się dziećmi, zajęte logistyką codzienności i przyzwyczajone do korzystania z oferty miasta. W ich przypadku barierą jest nie tylko brak wydarzeń, ale także zmęczenie, obowiązki, dowożenie dzieci, brak czasu i potrzeba odpoczynku w domu.

To doświadczenie jest ważne dla projektowania oferty. Osoby pracujące i rodziny z dziećmi niekoniecznie są bierne z braku zainteresowania. Często funkcjonują w napiętym harmonogramie i wybierają te wydarzenia, które są najłatwiejsze organizacyjnie. Dlatego tak duże znaczenie mają terminy, lokalizacja i formuła. W tygodniu wydarzenia powinny odbywać się raczej po godzinie siedemnastej i trwać krótko, około jednej lub dwóch godzin. W weekendy bardziej dogodna jest sobota po południu, po czasie przeznaczonym na domowe obowiązki. Niedziela była oceniana mniej jednoznacznie, ponieważ część osób traktuje ją jako dzień rodzinny, odpoczynkowy lub związany z innymi zobowiązaniami.

Rodziny z dziećmi chętniej przyjdą na wydarzenie, jeśli będzie ono atrakcyjne zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci. W warsztacie północnym pojawiały się propozycje festynów rodzinnych, atrakcji dla dzieci, teatrzyków, kina plenerowego, małych pikników osiedlowych, wydarzeń na świeżym powietrzu, otwarcia i zakończenia wakacji. W warsztacie południowym również wskazywano na potrzebę wydarzeń skierowanych jednocześnie do dzieci i dorosłych, bezpłatnych ferii, warsztatów rodzinnych i integracyjnych działań dla

różnych pokoleń. Ważne jest, aby rodzic nie musiał wybierać między własnym uczestnictwem a opieką nad dzieckiem. Dobra oferta rodzinna powinna pozwalać na wspólne spędzenie czasu albo zapewniać równoległe aktywności dla różnych grup wiekowych.

Wypowiedzi mieszkańców pokazują także potrzebę oferty, która nie jest wyłącznie dziecięca. Część dorosłych wskazywała na zajęcia rozwojowe, teatralne, warsztaty z mediów społecznościowych, spotkania z ciekawymi osobami, prelekcje historyczne, krajoznawcze, koncerty, warsztaty kulinarne, działania dla kobiet, ruch, jogę, spotkania tematyczne i warsztaty dobrostanowe. To ważne, ponieważ w gminach podmiejskich oferta kulturalna często skupia się na dzieciach i seniorach, a osoby w wieku średnim, pracujące, pełniące wiele ról rodzinnych i zawodowych, pozostają mniej widoczne. Tymczasem to właśnie one mogą być kluczowe dla odbudowy więzi sąsiedzkich, ponieważ są rodzicami, sąsiadami, członkami rad rodziców, użytkownikami przestrzeni lokalnej i potencjalnymi organizatorami małych działań.

Dla seniorów ważne były zarówno wydarzenia, jak i relacje. Podczas konsultacji w północnej części gminy pojawił się postulat pobytu dziennego dla seniorów w Kleosinie, z elementami kulturalnymi takimi jak teatr, odczyty, rozmowy historyczne i spotkania. Mówiono także o osobach starszych mieszkających na osiedlach bez silnych kontaktów sąsiedzkich, które mogą nie uczestniczyć w życiu kulturalnym z powodu samotności, lęku lub braku towarzystwa. Dla takich osób samo wydarzenie nie wystarczy. Potrzebne jest zaproszenie, znajoma twarz, osoba towarzysząca, ambasador lokalny, sąsiedzkie zachęcenie i atmosfera, w której można poczuć się bezpiecznie.

Wspólnym wnioskiem jest potrzeba projektowania oferty nie wokół abstrakcyjnych kategorii odbiorców, lecz wokół ich rytmu życia. Młoda rodzina potrzebuje bliskości, atrakcji dla dzieci i godzin popołudniowych. Osoba pracująca potrzebuje krótszych wydarzeń w tygodniu albo dłuższych, ale swobodnych form w sobotę. Senior potrzebuje dostępności, informacji poza internetem, towarzystwa i poczucia akceptacji. Młodzież potrzebuje przestrzeni sprawczości i tematów zgodnych ze swoim światem. Osoby aktywne lokalnie potrzebują narzędzi, kontaktów i miejsca działania. Ośrodek Kultury może odpowiedzieć na te potrzeby, jeśli będzie traktował program nie tylko jako listę wydarzeń, ale jako system ułatwiający ludziom wejście w życie wspólnoty.

Oddolna energia i potrzeba partnerskiej roli Ośrodka Kultury

Jednym z najmocniejszych wniosków z warsztatów jest to, że mieszkańcy nie oczekują wyłącznie gotowych wydarzeń przygotowanych przez Ośrodek Kultury. W wielu wypowiedziach pojawiała się gotowość do współdecydowania, współorganizacji i tworzenia własnych działań. Na północy niemal wszyscy uczestnicy odpowiedzieli twierdząco na pytanie, czy chcieliby współdecydować o małych działaniach w swojej

okolicy. Na południu odpowiedzi były równie jednoznaczne. Mieszkańcy chcą mieć wpływ, ale potrzebują narzędzi, przestrzeni, kontaktów, informacji i wsparcia organizacyjnego.

Południowy warsztat szczególnie mocno pokazał potencjał oddolny. Uczestnicy mówili o potrzebie spotkań osób, które chcą coś robić, o chęci poznania się, o wspólnych działaniach, o braku osoby, która mogłaby zapoczątkować proces i pomóc mu się rozwinąć. Sama dynamika warsztatu była tu ważnym sygnałem. Uczestnicy byli aktywni, rozmowni, a na koniec stworzyli listę kontaktów i grupę komunikacyjną dla osób zainteresowanych dalszym działaniem. To oznacza, że diagnoza nie tylko opisała potrzebę aktywności, ale także ją uruchomiła.

W północnej części gminy oddolność przyjmowała nieco inną formę. Mieszkańcy mówili o projektowaniu inicjatyw oddolnych, wspieraniu działań mieszkańców, lokalnych ambasadorach, potrzebie filii i oferty bliżej miejsca zamieszkania. W odpowiedziach pojawiała się gotowość do współdecydowania o małych działaniach w okolicy, ale jednocześnie silnie wybrzmiewało oczekiwanie, że Ośrodek Kultury stworzy warunki do tej aktywności. W środowisku osiedlowym, gdzie relacje sąsiedzkie są słabsze, sama gotowość pojedynczych osób może nie wystarczyć. Potrzebna jest instytucja, która pomoże zwołać ludzi, zbudować pierwsze zaufanie i nadać działaniom ramę.

To prowadzi do ważnego wniosku o przyszłej roli Ośrodka Kultury. OK nie musi być postrzegany wyłącznie jako organizator wydarzeń. Może stać się partnerem działań oddolnych, czyli instytucją, która wzmacnia energię mieszkańców, pomaga przekładać pomysły na działania, udostępnia miejsca, sprzęt, promocję, opiekę animacyjną i wiedzę organizacyjną. Taka rola jest szczególnie ważna w gminie zróżnicowanej przestrzennie, gdzie jedna centralna oferta nie odpowie na wszystkie potrzeby. Jeśli mieszkańcy mają współtworzyć kulturę, Ośrodek Kultury może odpowiadać na tę potrzebę jako koordynator sieci lokalnych inicjatyw.

Lokalni ambasadorzy mogą być jednym z narzędzi takiego modelu. Zarówno mieszkańcy północy, jak i południa w większości pozytywnie oceniali pomysł ambasadorów kultury w miejscowościach. Ważne jest jednak, aby nie byli to wyłącznie formalni reprezentanci, na przykład sołtysi. W południowych wypowiedziach pojawiło się zastrzeżenie, że ambasadorzy powinni być życzliwi dla wszystkich, a nie tylko „dla swoich”. To bardzo istotne. Ambasador kultury lokalnej powinien być osobą łączącą, zapraszającą i otwartą. Może informować o wydarzeniach, zbierać potrzeby, wskazywać lokalne zasoby, pomagać w organizacji małych działań i wzmacniać zaufanie między Ośrodkiem Kultury a mieszkańcami.

Warto rozważyć także formułę regularnych spotkań sieci lokalnych liderów, liderów i ambasadorów. Nie powinny to być spotkania wyłącznie sprawozdawcze. Ich celem powinno być dzielenie się pomysłami, planowanie kalendarza, wymiana zasobów, wspólne

rozwiązywanie problemów i tworzenie partnerstw między miejscowościami. Dzięki temu gmina mogłaby stopniowo przechodzić od modelu pojedynczych wydarzeń do modelu wspólnego programu kulturalnego, w którym każda część ma swoje miejsce, a mieszkańcy są nie tylko odbiorcami, lecz także współautorami.

Małe wydarzenia jako narzędzie budowania relacji

Warsztaty pokazały, że mieszkańcy cenią duże wydarzenia gminne, ale nie traktują ich jako wystarczającej odpowiedzi na potrzeby integracyjne. Na południu wyraźnie mówiono, że potrzebne są mniejsze wydarzenia w miejscowościach, nie tylko duże imprezy cykliczne. Pojawiały się propozycje dni każdej wsi, lokalnych pikników, kina plenerowego, ognisk, akcji sprzątania lasu, imprez rolniczych (dożynki), wydarzeń międzypokoleniowych i wspólnych spotkań kilku sąsiadujących miejscowości. Na północy również silnie obecne były pomysły festynów osiedlowych, pikników, kina plenerowego, koncertów, spokojnych spotkań przy herbacie i wydarzeń dla różnych grup wiekowych.

Małe wydarzenia mają szczególną wartość, ponieważ obniżają próg wejścia. Łatwiej przyjść na piknik obok domu niż na oficjalną uroczystość w odległej miejscowości. Łatwiej porozmawiać z sąsiadem przy herbacie, ognisku albo wspólnym warsztacie niż w dużej sali podczas koncertu. Łatwiej włączyć dzieci, seniorów i osoby mniej aktywne, jeśli wydarzenie odbywa się w znajomej przestrzeni i ma nieformalny charakter. W takim modelu kultura staje się codzienną praktyką spotkania, a nie tylko świętem od czasu do czasu.

Szczególnie ważny jest potencjał wydarzeń plenerowych. Mieszkańcy północy bardzo często wskazywali na potrzebę wydarzeń na świeżym powietrzu, w przestrzeniach bezpiecznych dla dzieci, z dala od ruchliwych dróg, najlepiej w miejscach znanych i dostępnych. Mówili o festynach, kinie plenerowym, piknikach, koncertach i letnich spotkaniach. Południe również wskazywało na altany, boiska, świetlice, place, tereny zielone i miejsca przy świetlicach. Wydarzenia plenerowe mają tę zaletę, że są bardziej widoczne, mniej formalne i łatwiej przyciągają osoby, które nie przyszłyby do instytucji.

Jednocześnie plener nie zastępuje potrzeby stałych przestrzeni. Warsztaty pokazują, że potrzebny jest model mieszany. W ciepłych miesiącach warto rozwijać kino plenerowe, pikniki, koncerty, działania sąsiedzkie, lokalne święta, gry terenowe, spacer i wydarzenia rodzinne. W sezonie jesiennym i zimowym potrzebne są świetlice, sale, pracownie, miejsca warsztatowe, przestrzenie kameralne i kluby tematyczne. Tylko wtedy oferta może być regularna, a nie zależna od pogody i sezonu.

Małe wydarzenia powinny być projektowane jako działania relacyjne. Oznacza to, że ich celem nie jest tylko frekwencja, ale także poznawanie się mieszkańców, współdziałanie i budowanie zaufania. Dlatego warto wprowadzać elementy, które zachęcają do łagodnej interakcji: wspólne stoły, rozmowy moderowane, prezentacje lokalnych pasji, wymianę

przepisów, sąsiedzkie mapy zasobów, wspólne śpiewanie, krótkie warsztaty, pracę w grupach, działania rodzinne i zadania, które można wykonać razem. Dzięki temu wydarzenie nie kończy się wraz z ostatnim punktem programu, ale zostawia po sobie nowe kontakty.

Kultura jako dobrostan, odpoczynek i wyjście z domu

W materiałach warsztatowych kultura była rozumiana bardzo szeroko. Mieszkańcy mówili o koncertach, warsztatach, festynach i spotkaniach, ale także o samotności, zmęczeniu, potrzebie wyjścia z domu, dobrostanie psychicznym, integracji i odpoczynku. To szczególnie ważne, ponieważ pokazuje, że Ośrodek Kultury może pełnić funkcję nie tylko edukacyjną i rozrywkową, lecz także wspólnotową i wspierającą.

Na północy pojawił się obraz osób zapracowanych, przebudźcowanych i zmęczonych, które po powrocie z pracy uciekają do swojego azylu, domu lub ogrodu. Nie oznacza to braku potrzeby kultury. Oznacza raczej, że oferta musi konkurować z potrzebą odpoczynku. Dlatego ważne są formy, które nie wymagają dużego wysiłku, są blisko, są przyjemne, nieformalne i pozwalają przyjść bez poczucia zobowiązania i odpocząć. Spotkanie przy herbacie, koncert plenerowy, kino pod gołym niebem, piknik osiedlowy, spokojna prelekcja, warsztat rękodzielniczy albo zajęcia ruchowe mogą być atrakcyjne właśnie dlatego, że łączą kulturę z regeneracją.

Na południu pojawiły się potrzeby warsztatów oddechowych, jogi, działań wspierających dobrostan, spotkań kobiet i spokojnych form rozmowy. Uczestnicy odnosili się także do skutków pandemii, osamotnienia i pogorszenia kondycji psychicznej. To ważny kierunek dla Ośrodka Kultury. W małych społecznościach instytucja kultury może być miejscem, które pomaga wyjść z domu, przełamać izolację, spotkać ludzi, porozmawiać i poczuć, że jest się częścią wspólnoty. Takie działania nie muszą być nazywane pomocą psychologiczną. Mogą być prowadzone jako joga, ruch, śpiew, rękodzieło, gotowanie, spacer, warsztaty relaksacyjne, spotkania sąsiedzkie, teatr, poezja, rozmowy lub działania artystyczne.

Ważnym aspektem dobrostanu jest także poczucie bycia mile widzianym. Osoby samotne, seniorzy bez kontaktów sąsiedzkich, nowi mieszkańcy, osoby z mniejszych miejscowości i ludzie mniej aktywni mogą nie przyjść na wydarzenie, jeśli nie poczują zaproszenia. Dlatego potrzebne są nie tylko plakaty i posty w mediach społecznościowych, ale także relacyjne formy docierania: telefon, wiadomość, zaproszenie przez ambasadora, informacja od sąsiada, kontakt przez sołtysa, szkołę, bibliotekę, parafię lub lokalną grupę. W kulturze lokalnej informacja jest często skuteczna dopiero wtedy, gdy przychodzi od zaufanej osoby.

Co warsztaty mówią o przyszłych kierunkach działań Ośrodka Kultury?

Warsztaty konsultacyjne pokazały, że mieszkańcy nie oczekują wyłącznie większej liczby wydarzeń. Oczekują Ośrodka Kultury, który będzie bliżej ich codziennego życia, będzie działał w różnych częściach gminy, będzie tworzył przestrzeń do spotkań i będzie wspierał oddolną energię mieszkańców. W wypowiedziach uczestników bardzo mocno wybrzmiała potrzeba przejścia od modelu instytucji organizującej wydarzenia w jednym centrum do modelu instytucji mobilnej, siecującej, obecnej w wielu miejscowościach i współpracującej z lokalnymi liderami.

Najważniejsze jest to, że mieszkańcy chcą kultury rozumianej szerzej niż koncert, warsztat czy festyn. Kultura ma być sposobem na poznawanie sąsiadów, budowanie więzi, wychodzenie z domu, łączenie pokoleń, wzmacnianie lokalnej tożsamości i tworzenie okazji do wspólnego działania. W tym sensie Ośrodek Kultury powinien stać się nie tylko organizatorem wydarzeń, ale także animatorem wspólnoty.

Pożądane formy aktywności wymienione przez uczestników warsztatów:

- **Festyny, pikniki i wydarzenia plenerowe:** cykl sobotnich festynów w różnych miejscowościach w okresie wakacyjnym; małe festyny osiedlowe dla dzieci; festyny osiedlowe na otwarcie i zakończenie wakacji; pikniki plenerowe, szczególnie w Kleosinie; wydarzenia plenerowe w różnych miejscowościach gminy; imprezy plenerowe w każdej miejscowości; mniejsze imprezy integrujące mniejsze miejscowości; wydarzenia rodzinne organizowane blisko miejsca zamieszkania; wydarzenia dla różnych grup wiekowych odbywające się jednocześnie; wydarzenia międzypokoleniowe; wydarzenia łączące festyn z koncertem.
- **Spotkania sąsiedzkie, integracyjne i wspólnotowe:** spotkania sąsiedzkie; luźne spotkania między kilkoma sąsiadującymi wsiami; spotkania osób, które chcą działać na rzecz gminy; cykliczne spotkania w celu rozmów; spotkania tematyczne; czwartkowe spotkania tematyczne; kameralne spotkania przy herbacie; działania łączące mieszkańców napływowych z mieszkańcami od lat; działania łączące kilka sąsiadujących miejscowości; wspólne działania gminy i parafii; lokalne święta miejscowości; dni każdej wsi; Dni Ziemi Juchnowieckiej.
- **Spotkania z ciekawymi osobami i inspirujące rozmowy:** spotkania z pisarzami; spotkania z aktorami; spotkania z gawędziarzami; spotkania z autorami; spotkania z osobami mającymi ciekawe historie do opowiedzenia; spotkania z osobami znanymi i inspirującymi; spotkania z mentorami; spotkania z terapeutami; wykłady na ciekawe tematy.
- **Historia, lokalna tożsamość i tradycja:** niewielkie prelekcje historyczne; prelekcje krajoznawcze; opowieści o historii miejscowości w gminie; wydarzenia aktywnościowe połączone z historią, na przykład w formule podobnej do Biegu Konopielki; rekonstrukcje historyczne w miejscach z potencjałem, na przykład w

lasach w okolicach Hermanówki; dożynki; imprezy rolnicze; święta związane z kulturą wsi; działania pokazujące rolniczy charakter gminy.

- **Koncerty, występy i lokalni artyści:** koncerty; koncerty muzyki filmowej; koncerty lokalnych wykonawców; występy sceniczne; działania chóralne; występy lokalnych zespołów; występy chóru Viva Arte; występy zespołu Srebrne Nutki; spotkania z lokalnymi artystami; spotkania z lokalnymi wokalistami; spotkania z lokalnymi malarzami; spotkania z osobami zajmującymi się rzemiosłem; wernisaże; wieczorki poetyckie.
- **Film, fotografia, gry i nowe media:** kino plenerowe; seanse filmowe; klub filmowy dla młodzieży; klub fotograficzny dla młodzieży; działania fotograficzne dla młodzieży; zajęcia filmowe dla młodzieży; zawody e-sportowe; turnieje gier komputerowych; teleturnieje gier i rozgrywek komputerowych; warsztaty z mediów społecznościowych; zajęcia pomagające osobom starszym w korzystaniu z mediów społecznościowych.
- **Warsztaty kreatywne, teatralne i rozwojowe:** warsztaty z myślenia kreatywnego; warsztaty rozwoju osobistego; zajęcia rozwojowe dla dorosłych; zajęcia teatralne dla dorosłych; zajęcia dramowe dla dorosłych i seniorów; warsztaty teatralne; zajęcia teatralne dla różnych grup wiekowych; warsztaty z majsterkowania dla młodzieży; zajęcia polegające na tworzeniu rzeczy i pracy manualnej; planszówki dla dzieci, dorosłych i seniorów.
- **Warsztaty praktyczne, rękodzielnicze i tematyczne:** warsztaty kulinarne; warsztaty gotowania; warsztaty kosmetyczne; warsztaty zielarskie; warsztaty rękodzielnicze; warsztaty dla kobiet; warsztaty dla kobiet i młodych.
- **Dobrostan, ruch i odpoczynek:** warsztaty oddechowe; warsztaty antydepresyjne; joga; zajęcia ruchowe; ćwiczenia; aerobik w godzinach wieczornych; zajęcia rekreacyjne; działania związane z dobrostanem i odpoczynkiem.
- **Działania dla dzieci i rodzin:** bezpłatne ferie dla dzieci w formule pięciu dni po osiem godzin; Lato Ośrodka Kultury; cykliczne warsztaty dla dzieci i młodzieży w świetlicach wiejskich; wydarzenia rodzinne blisko miejsca zamieszkania; wydarzenia dla dzieci i dorosłych odbywające się równolegle; wydarzenia przy placach zabaw.
- **Działania dla młodzieży:** cykliczne zajęcia dla młodzieży; wydarzenia dostosowane do nastolatków; propozycje dla młodzieży w wieku szkoły średniej; miejsce spotkań dla młodzieży; przestrzeń, w której młodzież może tworzyć własne pomysły; młodzieżowa rada działająca przy kulturze gminnej; Rada Młodzieżowa Kleosina;

klub plenerowy dla młodzieży; letni klub plenerowy wzorowany na miejskich przestrzeniach spotkań; altanka jako miejsce spotkań młodzieży; przestrzeń do grilla i swobodnego spędzania czasu.

- **Sport, rekreacja i aktywność na świeżym powietrzu:** skatepark; wydarzenia sportowe między miejscowościami; kort tenisowy; lodowisko; zawody; wydarzenia w hali umożliwiającej organizację zawodów, festynów, koncertów i występów; działania ekologiczne i sąsiedzkie; akcja sprzątania lasu.
- **Partycypacja, współdecydowanie i wsparcie oddolności:** lokalni ambasadorzy Ośrodka Kultury w miejscowościach; sieć osób, które chcą się poznać i działać; kanały komunikacji dla ludzi chcących coś robić; konsultacje z mieszkańcami w każdej wsi; konsultacje z radnymi i sołtysami; wysłuchiwanie pomysłów mieszkańców; współdecydowanie mieszkańców o małych działaniach w swojej okolicy; projektowanie inicjatyw oddolnych; wsparcie oddolnych inicjatyw mieszkańców; działania animacyjne prowadzone bliżej mieszkańców.

Poniżej przedstawiono wybrane cytaty z obu warsztatów badawczych, które w skróty sposób nawiązują do opisanych wyżej wątków. Jest to więc swoisty przegląd różnego rodzaju poglądów i postaw badanych mieszkańców gminy Juchnowiec Kościelny. Zestawienie to ma jednocześnie ilustrować przekonanie, że potrzeby i postawy poszczególnych grup, czy konkretnych osób tworzących społeczność lokalną mogą być trudne do pogodzenia.

O potrzebach związanych z ofertą

„ Ja bym chciał zobaczyć jakieś fajne wydarzenie, które by tak przyciągnęło też młodych ludzi, takich starszych, żeby tak wszyscy się jednoczyli... Chyba bardziej taki festyn. Żeby być tam na świeżym powietrzu, a właśnie nie w takiej salce jak tutaj ”

„ Właśnie takie spotkanie autorskie, z prelegentem. No i piknik na świeżym powietrzu. Ale w Kleosinie ”

„ Ja jestem zdania, że większość wydarzeń, które można zorganizować na powietrzu, powinna być na powietrzu ”

„ Wieczorki poetyckie. Planszówki. I dla dzieci, dla dorosłych, dla wszystkich. Świetna integracja. Zajęcia teatralne ”

„ My tutaj dużo mamy artystów przecież... lokalnych ”

„ Brakuje trochę oferty dla młodzieży ”

„ Coś na temat social mediów, albo tak jak tam pan powiedział, że takie zawody z e-sportu. To też jest ciekawy pomysł ”

O potrzebach infrastrukturalnych i związanych z bliskością kultury

„ W Kleosinie, gdzie tu jest takie bardzo duże skupisko ludzi, są bloki, jest dużo małych dzieci i na pewno mieszkańcom bardziej by się przysłużyła ta lokalizacja niż tam daleko w Juchnowcu ”

„ Teraz to nam lepiej i bliżej na te wydarzenia do Białegostoku niż do Kleosina ”

„ Ja bym bardzo chętnie przyszła na takie spotkanie kameralne, ale to w Kleosinie, żeby coś takiego zrobić. Na przykład spotkanie przy herbatce ”

„ Miejsce spotkań dla młodzieży, aby mogli tworzyć swoje pomysły ”

„ Brakuje takiego miejsca, wolnego miejsca do przyjścia, do porozumienia ”

„ Nie mamy po prostu tego miejsca, nie ma gdzie ”

„ Chcemy wyjść z własnego domu, z własnego podwórka i przez godzinę, dwie pobyć w innym otoczeniu z innymi ludźmi ”

O potrzebach integracji i współtworzenia

„ Żeby z ramienia Ośrodka Kultury powstała Rada Młodzieżowa Kleosina ”

„ Wszyscy się znają, ale każdy oddzielnie ”

„ Tak naprawdę nic nas między sobą nie łączy ”

„ Trzeba tych ludzi wyciągnąć, zachęcić ”

„ Jak ktoś mieszka tutaj z dziada pradziada, to od urodzenia znają się mniej więcej rodziny. A jak ktoś jest przyjezdny, to słabo ”

„ Napływowi mieszkańcy są izolowani często niestety ”

„ Dużo też robimy sami, ale tak jak mówię: własne pieniądze, swój czas ”

O specyfice lokalnej

„ Ta gmina jest gminą rolniczą. I ludzie też o tym zapomnieli ”

„ Dożynki to nie jest kultura? Przepraszam bardzo, to co to jest kultura? ”

Podsumowanie: jaki kierunek wyłania się z warsztatów?

Warsztaty pokazują, że - w opinii badanych mieszkańców - przyszłość Ośrodka Kultury powinna opierać się na pięciu wzajemnie powiązanych kierunkach wskazanych poniżej.

Kierunek 1: Ośrodek Kultury powinien być jak najbliżej mieszkańców. W przypadku północy oznacza to wyraźną potrzebę stałej obecności w Kleosinie i okolicach, a w przypadku południa regularne docieranie do mniejszych miejscowości.

Kierunek 2: Mieszkańcy skłaniają się ku modelowi kultury rozproszonej, kontynuowaniu i rozwijaniu programu rotacyjnego (wydarzenia w świetlicach, na boiskach, w altanach, przy placach zabaw, na terenach zielonych i w lokalnych miejscach spotkań). Taki model pozwala zmniejszać poczucie peryferyjności, a jednocześnie wzmacniać tożsamość poszczególnych miejscowości.

Kierunek 3: Kultura współtworzona. Mieszkańcy mają pomysły, energię i gotowość do działania. Nie oczekują wyłącznie gotowej oferty, ale jednocześnie chcą współdecydować, organizować, proponować i brać odpowiedzialność za małe działania w swojej okolicy. Rolę Ośrodka widzą z tej perspektywy przede wszystkim jako podmiot wspierający tę energię

przez udostępnianie przestrzeni, promocję, pomoc organizacyjną, kontakt z lokalnymi liderami i proste mechanizmy realizacji inicjatyw oddolnych.

Kierunek 4: Kultura jako narzędzie integracji. Mieszkańcy mówią o sąsiadach, którzy się nie znają, o wsiach, które funkcjonują obok siebie ale oddzielnie, o młodzieży, która nie ma swojej przestrzeni, o nowych mieszkańcach, którzy nie wchodzą łatwo w lokalne relacje, i o rolnikach, którzy mogą czuć się pominięci. W ich opinii działania OK powinny w jak największym stopniu łączyć grupy, które współtworzą społeczność lokalną: północ i południe gminy, młodych i starszych, mieszkańców napływowych i mieszkańców od lat, osoby aktywne i osoby mniej obecne.

Kierunek 5: Eksplorowanie lokalnej tożsamości. W gminie jest wiele zasobów: lokalni artyści, zespoły, chóry, rękodzielnicy, historie miejscowości, tradycje rolnicze, dożynki, sołectwa, koła gospodyń, młodzieżowe pomysły i oddolne inicjatywy. To właśnie one mogą stać się częścią programu, świadcząca o lokalnej specyfice Juchnowca Kościelnego.

Ankiety i warsztaty: punkty wspólne i różnice

Wyniki ankiet i warsztatów wzajemnie się uzupełniają. Ankieta pozwoliła uchwycić skalę zjawisk, pokazać najczęściej wybierane odpowiedzi i porównać opinie różnych grup mieszkańców. Warsztaty natomiast pomogły zrozumieć, co stoi za tymi odpowiedziami: jakie doświadczenia, emocje, bariery i oczekiwania kryją się za deklaracjami dotyczącymi oferty kulturalnej, miejsc spotkań, informacji czy gotowości do współtworzenia działań.

Najważniejszym punktem wspólnym obu części diagnozy jest potrzeba większej bliskości kultury. W ankietach mieszkańcy często wskazywali, że najchętniej uczestniczyliby w działaniach organizowanych blisko miejsca zamieszkania: w plenerze, w świetlicach, domach sołeckich, szkołach, przedszkolach, na placach zabaw, boiskach i skwerach. Warsztaty bardzo wyraźnie potwierdziły tę potrzebę. Mieszkańcy nie chcą, aby życie kulturalne gminy było skoncentrowane wyłącznie wokół głównej siedziby Ośrodka Kultury. Oczekują obecności instytucji w różnych częściach gminy, bliżej codziennych tras, osiedli, wsi i miejsc, w których faktycznie toczy się życie społeczne.

Drugim wspólnym wnioskiem jest znaczenie informacji. W ankiecie brak informacji o wydarzeniach należał do najczęściej wskazywanych barier uczestnictwa. Szczególnie mocno problem ten pojawiał się wśród mieszkańców północnej części gminy. Warsztaty pokazały, że nie chodzi wyłącznie o sam brak komunikatów, ale także o ich widoczność, odpowiednie wyprzedzenie, dopasowanie kanałów komunikacji do różnych grup wiekowych oraz potrzebę bardziej lokalnego obiegu informacji. Informacja o wydarzeniu powinna docierać nie tylko przez oficjalne kanały internetowe, ale także przez szkoły, sołtysów, lokalnych liderów, grupy sąsiedzkie, komunikatory i sieć osób, które mogą pełnić rolę ambasadorów Ośrodka Kultury w poszczególnych miejscowościach.

Trzecim wspólnym motywem jest potrzeba oferty rodzinnej, międzypokoleniowej i dostępnej czasowo. W ankietach mieszkańcy najczęściej wskazywali zainteresowanie festynami, piknikami, koncertami oraz warsztatami. Jednocześnie ważnymi barierami okazały się brak czasu, nieodpowiednie terminy wydarzeń, odległość i trudności organizacyjne. Warsztaty pozwoliły uszczegółwić, że zwłaszcza rodziny z dziećmi potrzebują oferty łatwej logistycznie: blisko domu, w weekendy, w godzinach możliwych do pogodzenia z pracą i obowiązkami domowymi, a także takiej, która pozwala uczestniczyć jednocześnie dzieciom i dorosłym. Mieszkańcy nie oczekują wyłącznie wydarzeń „dla dzieci”, ale raczej wydarzeń rodzinnych, sąsiedzkich i międzypokoleniowych, w których różne grupy mogą być obok siebie, ale niekoniecznie robić dokładnie to samo.

Czwartym punktem wspólnym jest potrzeba integracji. W ankietach bardzo wysoki odsetek badanych zgadzał się ze stwierdzeniami dotyczącymi znaczenia więzi sąsiedzkich, działań międzypokoleniowych i łączenia mieszkańców różnych części gminy. Warsztaty nadały tym wynikom konkretny sens. Mieszkańcy mówili o sąsiadach, którzy się nie znają, o nowych mieszkańcach, którym trudno wejść w lokalne relacje, o młodzieży pozbawionej własnej przestrzeni, o miejscowościach funkcjonujących oddzielnie oraz o potrzebie wydarzeń, które nie tylko „coś pokazują”, ale także dają powód, aby spotkać się, porozmawiać i zrobić coś razem.

Piątym wspólnym wątkiem jest gotowość części mieszkańców do współtworzenia kultury. W ankietach większość badanych zadeklarowała gotowość włączenia się w działania kulturalne lub społeczne. Warsztaty pokazały, że ta gotowość nie jest abstrakcyjna. Mieszkańcy mają konkretne pomysły, doświadczenia, lokalne zasoby, kontakty i chęć działania. Jednocześnie potrzebują wsparcia instytucjonalnego: koordynacji, promocji, dostępu do przestrzeni, pomocy organizacyjnej, prostych procedur i osoby lub zespołu, który pomoże pomysły uruchomić.

Istotne są jednak również różnice między ankietami i warsztatami. Ankieta pokazuje, że ogólna ocena oferty kulturalnej jest raczej dobra, a większość respondentów ma pozytywne zdanie o Ośrodku Kultury. Warsztaty, choć nie przeczą temu obrazowi, mocniej wydobywają napięcia i konkretne deficyty. Mieszkańcy mogą dobrze oceniać instytucję, a jednocześnie odczuwać, że jest za daleko, że oferta nie zawsze odpowiada rytmowi ich życia, że brakuje przestrzeni spotkań albo że wydarzenia nie są wystarczająco widoczne. Oznacza to, że pozytywna ocena Ośrodka Kultury nie powinna prowadzić do przekonania, że obecny model działania nie wymaga zmian.

Druga różnica dotyczy poziomu szczegółowości. Ankieta pozwala uporządkować potrzeby według kategorii: koncerty, festyny, pikniki, warsztaty, spektakle, pokazy filmów, dancingi, działania rodzinne, miejsca plenerowe, świetlice, szkoły. Warsztaty pokazują natomiast, jak mieszkańcy wyobrażają sobie te działania w praktyce. Nie mówią tylko:

„więcej warsztatów”, ale wskazują warsztaty kulinarne, rękodzielnicze, teatralne, rozwojowe, oddechowe, fotograficzne, filmowe czy dotyczące nowych mediów. Nie mówią tylko: „więcej wydarzeń dla młodzieży”, ale wskazują miejsce spotkań, klub plenerowy, zawody e-sportowe, radę młodzieżową, przestrzeń do tworzenia własnych pomysłów. Nie mówią tylko: „więcej integracji”, ale opisują potrzebę małych spotkań przy herbacie, planszówek, pikników, lokalnych festynów i działań sąsiedzkich.

Trzecia różnica dotyczy północnej i południowej części gminy. Ankieta pokazuje różnice w odpowiedziach mieszkańców tych części, szczególnie w zakresie miejsc uczestnictwa, barier, oceny oferty i preferowanych lokalizacji. Warsztaty pozwalają zrozumieć, że północ i południe doświadczają oddalenia w inny sposób. Na północy najczęściej powraca temat odległości od głównej siedziby Ośrodka Kultury, konkurencji Białegostoku, potrzeby stałej obecności w Kleosinie oraz oferty dla rodzin, dzieci i młodzieży. Na południu silniej wybrzmiewa potrzeba miejsc spotkań w mniejszych miejscowościach, wsparcia oddolnych inicjatyw, docenienia rolniczego charakteru gminy i wzmacniania lokalnych więzi.

Czwarta różnica dotyczy infrastruktury. W ankietach infrastruktura pojawia się jako jeden z ważnych obszarów, ale warsztaty pokazują, że jest to temat podstawowy. Brak przestrzeni nie oznacza wyłącznie braku sali. Oznacza brak warunków do budowania wspólnoty: brak miejsca, w którym można usiąść, porozmawiać, zorganizować warsztat, zrobić ognisko, spotkanie sąsiedzkie, wydarzenie dla młodzieży lub rodzinny piknik. Dlatego rekomendacje infrastrukturalne powinny obejmować zarówno długofalowe decyzje dotyczące stałych przestrzeni kultury, jak i szybkie, praktyczne działania wykorzystujące istniejące miejsca: świetlice, boiska, altany, szkoły, place zabaw, tereny zielone i lokalne punkty spotkań.

Podsumowując, ankieta daje szeroki obraz potrzeb i preferencji, natomiast warsztaty pokazują ich lokalne znaczenie. Razem prowadzą do tego samego wniosku: przyszłość kultury w gminie Juchnowiec Kościelny powinna opierać się na modelu bliższym mieszkańcom, bardziej rozproszonym, bardziej partnerskim i silniej nastawionym na budowanie relacji społecznych.

Kluczowe wnioski i rekomendacje

Przeprowadzona diagnoza pokazuje, że Ośrodek Kultury w Juchnowcu Kościelnym jest ważną i rozpoznawalną instytucją lokalną, ale działa w gminie o bardzo zróżnicowanej strukturze przestrzennej i społecznej, co wiąże się z szeregiem wyzwań i ograniczeń - począwszy od kwestii infrastruktury, skończywszy na skutecznej komunikacji z mieszkańcami. Dlatego dalszy rozwój oferty kulturalnej warto opierać na szeregu równoległych zasobów i działań. Ważne jest, aby oferta odpowiadała na różne doświadczenia mieszkańców: mieszkańców północy i południa, rodzin z dziećmi,

młodzieży, seniorów, osób pracujących, mieszkańców napływowych, osób zakorzenionych w gminie od pokoleń, lokalnych liderów i liderów, sołectw oraz grup już aktywnych.

Poniżej zostały przedstawione syntetyczne wnioski z badań opinii mieszkańców (zarówno ilościowych jak i jakościowych) wraz z rekomendacjami. Mogą być one potraktowane jako swoiste drogowskazy lub punkty wyjścia do dalszych dyskusji w gronie pracowników instytucji kultury oraz innych interesariuszy - mieszkańców, przedstawicieli władz samorządowych, organizacji pozarządowych działających na terenie gminy itd. Część rekomendacji wpisuje się również w obecny profil działania instytucji. W takich wypadkach, działania takie powinny być kontynuowane w przyszłości.

Wniosek 1: Kultura jak najbliższej miejsca zamieszkania / potrzeba stałej obecności Ośrodka Kultury w najbliższej okolicy

Dla wielu mieszkańców barierą nie jest brak zainteresowania kulturą, ale odległość, dojazd, codzienna logistyka i przekonanie, że oferta odbywa się „nie u nas”. Dotyczy to szczególnie mieszkańców północnej części gminy, dla których Białystok bywa łatwiej dostępny niż Juchnowiec Kościelny, ale także mieszkańców południa, którzy zwracają uwagę na brak miejsc spotkań w mniejszych miejscowościach.

Rekomendacja: rozwijanie modelu kultury rozproszonej, regularne organizowanie działań w różnych częściach gminy: w świetlicach, domach sołeckich, szkołach, przedszkolach, na boiskach, placach zabaw, skwerach, terenach zielonych i w innych lokalnych przestrzeniach. Warto stworzyć roczny lub sezonowy program objazdowy, w którym poszczególne miejscowości wiedzą z wyprzedzeniem, kiedy i jakie działania odbędą się w ich najbliższej okolicy.

Wniosek 2: Infrastruktura jako czynnik uczestnictwa i integracji.

Brak odpowiednich miejsc spotkań pojawia się jako jedna z najważniejszych barier. Dotyczy to zarówno potrzeby stałej przestrzeni w północnej części gminy, jak i braku świetlic, wiat, sal, miejsc plenerowych czy zaplecza w mniejszych miejscowościach. Przestrzeń nie jest dodatkiem do kultury. Jest warunkiem spotkania, rozmowy, odpoczynku, działania i budowania wspólnoty.

Rekomendacja: prowadzić równolegle dwa typy działań infrastrukturalnych. Pierwszy powinien dotyczyć długofalowych decyzji o stałych przestrzeniach kultury, zwłaszcza w północnej części gminy. Drugi powinien polegać na szybkim uruchamianiu i doposażaniu istniejących miejsc: świetlic, boisk, altan, terenów zielonych, placów zabaw, szkół i lokalnych punktów spotkań. Czasem niewielkie elementy, takie jak ławki, zadaszenie, oświetlenie, toaleta, dostęp do prądu, mobilna scena czy nagłośnienie, mogą znacząco zwiększyć możliwość organizacji działań.

Wniosek 3: Potrzebne są zarówno większe wydarzenia, jak i małe działania sąsiedzkie. Dane pokazują zapotrzebowanie na festyny, pikniki, koncerty i wydarzenia plenerowe. Jednocześnie mieszkańcy zgłaszają potrzebę także małych, kameralnych form: spotkań

przy herbacie, czy grach planszowych, warsztatów, lokalnych pikników, zajęć dla sąsiadów, działań w świetlicach i aktywności w niewielkich grupach. Duże wydarzenia budują widoczność i atrakcyjność oferty, ale małe wydarzenia budują relacje.

Rekomendacja: rozwijać ofertę dwutorowo. Pierwszy tor powinny stanowić większe wydarzenia cykliczne o charakterze integracyjnym i promocyjnym. Drugi tor powinien obejmować małe, regularne działania lokalne, prowadzone blisko mieszkańców i często współorganizowane z mieszkańcami.

Wniosek 4: Skuteczna informacja o wydarzeniach i komunikacja z mieszkańcami jest ważnym wyzwaniem, szczególnie w sytuacji zróżnicowania (przestrzennego, demograficznego) gminy oraz faktu, że różne grupy mieszkańców korzystają z różnych kanałów komunikacji: portali społecznościowych, stron internetowych, szkół, znajomych, rodziny, sołtysów, plakatów i lokalnych grup komunikacyjnych.

Rekomendacja: ciągłe działania na rzecz skutecznego i spójnego systemu komunikacji o ofercie kulturalnej. Może on obejmować np. czytelny kalendarz miesięczny i sezonowy, wcześniejsze zapowiedzi wydarzeń, regularne przypomnienia, komunikację przez szkoły i przedszkola, współpracę z sołtysami, plakaty w miejscach codziennego ruchu oraz sieć lokalnych ambasadorów informacji, prosty newsletter (via e-mail lub sms), grupy komunikacyjne dla zainteresowanych mieszkańców oraz osobne sposoby docierania do młodzieży, która nie zawsze korzysta z tych samych mediów co dorośli.

Wniosek 5: Rodziny z dziećmi potrzebują oferty łatwej logistycznie.

Duża część badanych to osoby w wieku 30-49 lat, często mieszkające w gospodarstwach domowych z dziećmi. Dla tej grupy szczególnie ważne są terminy, lokalizacja, długość wydarzeń i możliwość pogodzenia uczestnictwa z obowiązkami rodzinnymi. Oferta dla rodzin nie powinna oznaczać wyłącznie wydarzeń dla dzieci. Powinna umożliwiać wspólne spędzanie czasu albo równoległe aktywności dla różnych grup wiekowych.

Rekomendacja: projektowanie wydarzeń rodzinnych jako działań wielopoziomowych, podczas których dzieci, młodzież i dorośli mają własne aktywności, ale pozostają w jednej przestrzeni. Proponowane przez badanych formy obejmują np. festyny rodzinne, pikniki sąsiedzkie, kino plenerowe, warsztaty rodzinne, zajęcia weekendowe, krótkie popołudniowe wydarzenia po pracy oraz programy w czasie ferii i wakacji.

Wniosek 6: Młodzież potrzebuje nie tylko zajęć, ale także własnej przestrzeni i wpływu. W warsztatach wyraźnie pojawiła się potrzeba działań dla młodzieży, zwłaszcza nastolatków. Mieszkańcy wskazywali, że młodzi ludzie potrzebują miejsca, w którym mogą spotykać się, tworzyć własne pomysły i działać pod opieką animatora. Gotowe zajęcia nie zawsze wystarczają.

Rekomendacja: podejmowanie działań w ramach osobnego programu młodzieżowego. Może on obejmować młodzieżową radę lub grupę doradczą przy Ośrodku Kultury, klub filmowy, fotograficzny lub e-sportowy, warsztaty nowych mediów, działania plenerowe, przestrzeń spotkań oraz małe budżety na pomysły młodych.

Wniosek 7: Znaczenie wzmocnienia oddolnej energii mieszkańców.

Diagnoza pokazuje, że w gminie istnieje duży potencjał społeczny. Mieszkańcy mają pomysły, są gotowi pomagać, organizować, promować, zgłaszać inicjatywy i współtworzyć wydarzenia. Jednocześnie część aktywności opiera się dziś na pracy najbardziej zaangażowanych osób, ich prywatnych zasobach, czasie i energii. Bez wsparcia Wsparcie instytucjonalne może minimalizować przeciążenie lub wypalenie lokalnych liderów i liderów.

Rekomendacja: podejmowanie ciągłych działań na rzecz wspierania inicjatyw oddolnych. Może on obejmować małe granty sąsiedzkie, pomoc organizacyjną, wypożyczalnię sprzętu, wsparcie promocyjne, kontakt z animatorem, bazę lokalnych liderów oraz jasną procedurę zgłaszania pomysłów lub inne, podobne aktywności. Ośrodek Kultury powinien pełnić w nich rolę partnera i koordynatora.

Wniosek 8: Lokalna kultura powinna silnie korzystać z tożsamości i zasobów gminy.

Mieszkańcy zwracali uwagę na lokalnych artystów, rękodzielników, zespoły, chóry, tradycje rolnicze, dożynki, historię miejscowości, koła gospodyń, sołectwa i oddolne inicjatywy. To zasoby, które mogą odróżniać ofertę gminną od oferty miejskiej (białostockiej), będącej często główną alternatywą dla aktywności w gminie Juchnowiec Kościelny.

Rekomendacja: rozwijać program oparty na lokalnej tożsamości. Kontynuować lub tworzyć nowe wydarzenia pokazujące historię miejscowości, tradycje wiejskie i rolnicze, lokalnych twórców, sąsiedzkie opowieści, kuchnię, rękodzieło, muzykę, pamięć miejsc i współczesne pomysły mieszkańców. Tak rozumiana kultura może wzmocniać dumę lokalną i jednocześnie integrować nowych oraz długoletnich mieszkańców.

Wniosek 9: Rozwój kultury powinien być procesem stałego słuchania mieszkańców.

Diagnoza pokazała, że mieszkańcy chcą być pytani o potrzeby i mają gotowość do dzielenia się pomysłami. Jednocześnie oczekują, że konsultacje będą prowadziły do konkretnych działań.

Rekomendacja: wprowadzić stałe mechanizmy dialogu z mieszkańcami, jak również elementy działań diagnostycznych i ewaluacyjnych. Mogą to być cykliczne spotkania w różnych miejscowościach, konsultacje programowe, krótkie ankiety po wydarzeniach, rada programowa mieszkańców, grupa młodzieżowa, spotkania z sołtysami i lokalnymi liderami, publiczne podsumowania tego, które pomysły udało się wdrożyć lub podobne aktywności.

Podsumowując, oczekiwanym przez badanych kierunkiem rozwoju Ośrodka Kultury powinno być ciągłe budowanie wspólnej kultury lokalnej: bliskiej mieszkańcom, rozproszonej przestrzennie, otwartej na współtworzenie, widocznej informacyjnie, dostępnej dla rodzin, młodzieży, dorosłych i seniorów, a jednocześnie zakorzenionej w lokalnej tożsamości gminy Juchnowiec Kościelny. Kultura może stać się jednym z najważniejszych narzędzi łączenia północy i południa gminy, mieszkańców nowych i wieloletnich, osób aktywnych i tych, które dotąd pozostawały poza głównym obiegiem życia społecznego.